

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови

**ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРМІНІВ
ТА ЇХ УКРАЇНСЬКОМОВНИЙ ПЕРЕКЛАД
(НА МАТЕРІАЛІ СИТКОМУ
«ТЕОРІЯ ВЕЛИКОГО ВИБУХУ»)**

Кваліфікаційна робота бакалавра
освітнього ступеня «бакалавр»
студентки 4 курсу бакалаврату
освітньої програми
*«Переклад з англійської
та другої західноєвропейської мови»,*
спеціальність — 035.041
*«Філологія (Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша — англійська»*
Катерина Олексіївна НАЙБИЧ
Науковий керівник:
к.філол.н., доц. Мар'яна ОЛЕНЯК

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови

протокол №__ від «__» _____ 2024 року

завідувач кафедри _____ (підпис)

к.філол.н., ас. Олена ПІДГРУШНА

КИЇВ

2024

АНОТАЦІЯ

Робота присвячена аналізу особливостей функціонування термінів та їх українськомовному перекладу на матеріалі англomовного ситкому «Теорія великого вибуху». На тлі популяризації гік-культури та загального зростання зацікавленості молоді в науці спостерігається впровадження наукових тем у різноманітні нові формати, які до цього не були притаманні науковому дискурсу, включно з кінематографом, що відповідно потребує особливого підходу для виконання якісного перекладу.

Для досягнення поставленої мети в теоретичному розділі роботи було розглянуто визначення, властивості й функції термінів, способи словотворення, функціональні стилі текстів, а також основні способи перекладу та лексичні трансформації, що застосовуються до терміноодиниць, які було угруповано та зіставлено відповідно до різних класифікацій. У практичному розділі було здійснено аналіз корпусу лексики, що складається з 387 термінологічних одиниць, відібраних зі скриптів перекладу першого сезону серіалу, на основі чого було здійснено кількісно-відсоткові підрахунки відповідно до тематичних сфер ужитку та тактик передачі термінів українською мовою.

У процесі виконання дослідження було визначено основні способи та стратегії передачі термінів, застосованих до перекладу першого сезону серіалу «Теорія великого вибуху», та проаналізовано роль термінології і її функціонування в контексті як професійної наукової, так і повсякденної міжособистісної комунікації головних героїв. Результати дослідження наочно продемонстрували тенденцію сучасного українського мовознавства та перекладознавства як у бік очищення мови від запозичень шляхом способу вибору словникового відповідника, який надає перевагу словам українського походження, так і в бік інтернаціоналізації лексики на фоні зростання ролі міжнародної комунікації із використанням способу транскрибування різних видів.

Ключові слова: *термін, «Теорія великого вибуху», стратегії перекладу, функціонування, переклад серіалу*

ABSTRACT

The paper analyzes the features of the functioning of terms and their Ukrainian translation based on the English-language sitcom “The Big Bang Theory”. Against the backdrop of the popularization of geek culture and the general growth of youth’s interest in science, there is an introduction of scientific topics into various new formats that were not previously inherent in scientific discourse, including cinema, which accordingly requires a special approach to perform a high-quality translation.

In order to achieve this goal, the theoretical section of the paper examined the definitions, properties, and functions of terms, types of word formation, functional styles of texts, as well as the main methods of translation and lexical transformations applied to term units, which were grouped and compared according to different classifications. The practical section analyzed the lexical corpus consisting of 387 terminological units selected from the translation scripts of the first season of the series, on the basis of which quantitative and percentage calculations were carried out according to the thematic areas of use and tactics of transferring terms into Ukrainian.

In the course of the study, the main methods and strategies of conveying terms used in the translation of the first season of “The Big Bang Theory” were identified, and the role of terminology and its functioning in the context of both professional scientific and everyday interpersonal communication of the main characters was analyzed. The results of the study clearly demonstrate the tendency of modern Ukrainian linguistics and translation studies both towards the purification of the language from borrowings by choosing a direct equivalent that gives preference to words of Ukrainian origin, and towards internationalization of the lexicon as a result

of the growing role of international communication using various types of transcription.

Keywords: *term, The Big Bang Theory, translation strategies, functioning, translation of the TV show*

ЗМІСТ

Вступ.....	6
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СПЕЦИФІКИ ВЖИВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ.....	9
1.1 Визначення поняття «термін» та використання термінології в різних функціональних стилях.....	9
1.2 Способи словотворення і тактики перекладу термінологічної лексики	13
Висновки до розділу 1.....	20
РОЗДІЛ II. ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	22
2.1 Функціонування термінології в серіалі «Теорія великого вибуху».....	22
2.2 Особливості перекладу термінологічної лексики в серіалі «Теорія великого вибуху».....	31
Висновки до розділу 2.....	44
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50
ДОВІДКОВІ ДЖЕРЕЛА.....	53
ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	53
ДОДАТКИ.....	54
SUMMARY.....	89

Вступ

В останні роки термінологічна лексика привертає увагу мовознавців усе більше. Інакше й не могло би бути: з неймовірно швидким прогресом людства в усіх сферах такий динамічний пласт лексики просто не може стояти на місці. Мови світу починають взаємодіяти одна з одною все більше, технології розвиваються зі швидкістю світла, а нові відкриття просто вимагають відповідного поповнення термінології різноманітних галузей.

Англійська, як одна з провідних мов світу, має значний вплив на формування нової термінології та її поширення. Звичайно, англійськомовний науковий дискурс не міг оминати й Україну, адже більшість свіжих наукових матеріалів видаються саме цією мовою, що потребує якісного перекладу.

Специфіку функціонування та особливості термінів у текстах у своїх працях досліджували такі науковці, як М. О. Вакуленко [4], Л. А. Васенко [27], Т. Р. Кияк [10] [11] [19], І. М. Кочан [12], Л. М. Томіленко [25] [26] та інші. Мовознавці В. І. Карабан [9] і З. Б. Куделько [19] додатково дослідили способи та стратегії перекладу термінологічної лексики, а А. С. Д'яков [19] та М. П. Кочерган [5] сконцентрували свої дослідження на словотвірному аспекті питання.

Темою дослідження є особливості функціонування термінів та їх українськомовний переклад на матеріалі ситкому «Теорія великого вибуху».

Актуальність дослідження зумовлена популяризацією так званої «гік-культури» (geek culture), яка виникла на тлі пропорційного зростання інтересу до науки серед молоді, що призвело до поширення тематик, притаманних науковому дискурсу, на інші формати, доступні широкому загалу, включно з кінематографом.

Наукова новизна роботи проявляється в дослідженні термінологічних одиниць поза науковим дискурсом, а саме — їх функціонування та переклад на матеріалі ситкому «Теорія великого вибуху».

Об'єктом дослідження постає термінологічна лексика, що вживається в ситкомі «Теорія великого вибуху», а **предметом** — особливості функціонування цих термінів та їх переклад на українську мову.

Метою дослідження є з'ясування особливостей функціонування термінологічних одиниць поза науковим дискурсом у ситкомі «Теорія великого вибуху» та способи їх перекладу на українську мову.

Досягнення зазначеної мети передбачає виконання таких **завдань**, як:

1. Вивчити та узагальнити теоретичні положення, пов'язані з термінознавством та перекладознавством;
2. Схарактеризувати основні тактики перекладу англомовних термінів українською мовою;
3. Укласти корпус термінологічних лексичних одиниць, наявних у першому сезоні ситкому та визначити їх функції у контекстах, в яких вони використовуються;
4. Описати трансформації, застосовані під час перекладу термінологічної лексики та створити й проаналізувати статистичні дані на основі перекладених одиниць.

У процесі роботи було застосовано такі **методи дослідження**, як метод синтезу (під час узагальнення існуючих класифікацій, присвячених категоризації та функціонуванню термінів, функціональних стилів тощо) функціональний метод (під час вивчення функцій термінів), метод аналізу (для визначення тактик перекладу термінів), зіставний метод (з метою порівняння морфології термінів двох мов), та метод суцільної вибірки (під час створення корпусу аналізованих термінів).

Матеріалом дослідження є 387 термінологічних одиниць, дібраних зі скриптів першого сезону серіалу «Теорія великого вибуху».

Теоретичне значення дослідження полягає в поглибленні розуміння тактик перекладу термінологічної лексики поза межами сучасного наукового дискурсу та тенденцій розвитку сучасного мово- й перекладознавства, а його **практичне значення** — у застосуванні результатів дослідження для

поліпшення якості майбутніх перекладів серіалів та фільмів на схожу тематику.

Ключові положення роботи було **апробовано** під час всеукраїнської студентської наукової конференції «Актуальні питання лінгвістики, світової літератури та художнього перекладу» (ЛНУ імені Івана Франка, 21 березня 2024 року).

Структура дипломної роботи була визначена логікою дослідження та складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, джерел ілюстративного матеріалу та анотації роботи англійською мовою.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СПЕЦИФІКИ ВЖИВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ

1.1 Визначення поняття «термін» та використання термінології в різних функціональних стилях

Термінологія — це надзвичайно широкий та пластичний розділ лексики, який постійно збагачується новими одиницями, кожна з яких має специфічну структуру та особливе походження. Використання термінології в контексті сучасності вийшло далеко за межі наукових текстів, адже певні лексичні одиниці згодом увійшли в загальний вжиток та поширилися на групи людей, які не мають прямого відношення до світу науки.

Всесвітня інтеграція та уніфікація в усіх можливих сферах розвитку, також відома як глобалізація, підтримується та розвивається внаслідок плідної співпраці людей по всій планеті заради спільної мети розвитку та процвітання. І, звичайно, цей процес потребує взаємодії й серед представників науки по всьому світу. Комунікація будь-якого характеру стає більш налагодженою, якщо всі сторони обговорення керуються спільним баченням ситуації, а отже і спільними визначеннями на позначення певних об'єктів чи явищ. Саме тому переважна більшість наукової термінології набула інтернаціонального характеру.

Популяризація та доступність науки широкому загалу надає авторам змогу сміливіше «гратися» з термінологією навіть у художніх творах та розмивати межі художніх засобів і прийомів, а також надавати текстам необхідного відтінку, якого вимагає сюжетна лінія. Однак перш ніж аналізувати безмежний потенціал вживання термінології в стилях, жанрах та форматах, що не є характерними в стандартному розумінні вжитку терміна, необхідно визначитися із його загальним визначенням та основними властивостями в середовищі, притаманному для нього.

Слово «термін» походить від лат. *terminus*, що українською можна перекласти як «кордон», «кінець», «межа» (разом із похідним словом «розмежування») [24, с. 18]. В античній філософії вираз мав значення «поняття, основи раціонального пізнання, що фіксує стійкий (довічний) аспект реальності, єдине, або ідею, на противагу мінливому буттю» [41, с. 634]. Від звичайного слова термін відрізняється сферою використання: якщо воно має вужче спрямування та набуває особливого значення в спеціалізованому контексті, то таку комунікативну одиницю можна назвати терміном. [1, с. 11] Словник української мови в 11 томах за редакцією І. К. Білодіда (СУМ-11) подає визначення терміна як «слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо». [40, с. 88] [27, с. 74]

Звідси можна виділити такі властивості терміна, як суттєвість («охоплення важливих ознак поняття, відсутність хибних семантичних асоціацій»), системність, однозначність, номінативність, гнучкість (утворення похідних слів неутруднене), зрозумілість, доброзвучність, органічність (відповідає нормам сучасного правопису), точність та сполучуваність. [4, с. 27–33]

Серед основних функцій термінологічних лексичних одиниць виділяють такі: [11] [29, с. 194–198]

1) Репрезентативна (номінативна) — спеціальна номінація (позначення) понять, предметів або явищ певної спеціальної сфери діяльності людини за допомогою лексичних одиниць, що забезпечує однозначність та ефективність спеціалізованої комунікації.

2) Сигніфікативна (семасіологічна) — «здатність виражати відмінні риси, змістовне поняття про певний клас предметів». [11, с. 2] Сигніфікативна функція термінології забезпечує точність та конкретність їхнього використання.

3) Комунікативна (інформаційна (або інформативно-пізнавальна, навчальна)) — слова відіграють роль передавача змістовної інформації. З

метою встановлення зворотного зв'язку користувачі спеціалізованою лексикою мають висловлюватися максимально обачливо, використовуючи коректну термінологію та уточнюючи інформацію в разі потреби. Зі свого боку комунікативна функція поділяється на інформативну (використання мови для нейтрального та безстороннього сповіщення щодо реалій, фактів, подій тощо), емотивну (використання мови для викладення суб'єктивного ставлення до висловлення), прагматичну (використання мови з метою впливу на читача або слухача) та фактичну (використання мови з метою встановлення контакту із читачем, слухачем або учасником розмови) підфункції. [11, с. 4]

У виборі тактики перекладу надважливу роль відіграє контекст, тобто «відносно завершена частина тексту чи висловлювання, у межах якої оптимально виявляє себе сенс і значення окремого слова, фрази, обраного вислову» [38, с. 268–269]. Одним із контекстотвірних чинників у мовленні, як письмовому, так і усному, є реєстр. Згідно із загальноприйнятим визначенням, мовний реєстр — це різновид дискурсу або тексту (або варіант мовлення), якій сформувався всередині контексту певної ситуації. [3, с. 335–336]

Зміна реєстру в спілкуванні відбуваються під впливом одразу декількох чинників, основними з яких є особливості аудиторії (вік, рівень професіоналізму, соціальний статус), ситуативний контекст (культурні особливості, формальність заходу), форма мовлення (письмова чи усна) та под. У певних класифікаціях поняття реєстру формулюється як «тенор» або навіть «стиль». Американський лінгвіст Мартін Джус [31] виділяє п'ять стилів (реєстрів) англійського усного мовлення: статичний (*frozen*) (фіксована незмінна мова друкованих текстів), формальний (*formal*), консультативний (*consultative*) (надання додаткової інформації, що розширює контекст), розмовний (*casual*) та інтимний (*intimate*).

Окрім вищезазначеного мовного реєстру на вибір лексики здебільшого впливає саме функціональний стиль тексту, яких за загальноприйнятими стандартами виділяють п'ять. До них належать науковий, публіцистичний, офіційно-діловий, розмовно-побутовий та художній стилі. [20, с. 6–17]

1) Науковий. Тексти наукового стилю, наприклад, підручники, наукові статті, анотації і под., є найбільш насиченими багатоманітними термінами, адже вони і є основою наукового мовлення (*atherosclerosis* — ‘атеросклероз’, *polysaccharide* — ‘полісахарид’, *resolvent* — ‘резольвента’).

2) Публіцистичний. Тексти публіцистичного стилю, як-от доповіді, лекції та газетні статті, зазвичай інтенсивно насичені різноманітними соціально-економічними термінами (*outsider* — ‘аутсайдер’, *recession* — ‘реcesія’, *stagnation* — ‘стагнація’), та залежно від характеру публікації, статті тощо змінюватимуть баланс загальних та більш вузькоспрямованих термінів.

3) Офіційно-діловий. Термінологія текстів офіційно-ділового стилю, як, наприклад, договорів, угод, законів та інших ділових паперів, часто має іншомовне походження, слова можуть запозичуватися цілком або частково, складниками. Виклад насичений термінами діловодства (*guidance document* — ‘директивний документ’, *nomenclature* — ‘номенклатура’, *victim's complaint* — ‘скарга потерпілого’), різноманітними штампами та мовними кліше (*at the moment* — ‘на сьогодні’, *performance/fulfillment of the obligation* — ‘виконання зобов'язання’, *the issue of promotion* — ‘питання підвищення’, *to give up power* — ‘скласти повноваження’), *to implement a set of measures* — ‘здійснити комплекс заходів’, а також канцеляризмами (*with the purpose of prevention* — ‘з метою запобігання’).

4) Розмовно-побутовий. Тексти цього функціонального стилю, наприклад, повідомлення або листи близьким людям, записки тощо, навряд чи міститимуть багато вузькоспеціальної, тобто специфічної для конкретних галузей, лексику. Найімовірніше, у них траплятимуться такі загальнонаукові терміни, як, наприклад, *computer* — ‘комп'ютер’, *machine* — ‘машина’, *system* — ‘система’ й под. Їхнє вживання зумовлено тим, що тепер благами технологічного прогресу користуються не лише в науковому середовищі, а й у побуті. Імовірно, кілька термінів інших, вужчих типів, теж спорадично траплятиметься в текстах цього стилю, однак їхня кількість навряд чи перевищуватиме кількість загальнонаукових.

5) *Художній*. У мові цього стилю термінів буде не більше, ніж у розмовно-побутовому, і навіть якщо вони вживатимуться, то, імовірно, матимуть дещо інше значення, ніж те, яке вони б набували в природних для них стилях, як-от у науковому, публіцистичному чи офіційно-діловому. До текстів художнього стилю зазвичай відносять вірші, оповідання, романи, новели, п'єси, легенди, казки та под.

Усвідомлення природи терміна та кореляції його інгерентних властивостей з особливостями ненаукових функціональних стилів, в контекст яких він може бути поміщеним, надає перекладачеві можливість вільно орієнтуватися в стилістиці текстів та правильно перекладати термінологічну лексику відповідно до жанру, у якому вона була вжита.

1.2 Способи словотворення і тактики перекладу термінологічної лексики

Коректний переклад термінологічної лексики з англійської мови на українську вимагає чіткого розуміння принципів, за якими вони утворюються. За **морфологічної (парадигматичної) деривації** (тобто словотвору) одна граматична форма утворюється від іншої. [23, с. 9–10] [25, с. 69–78] Серед морфологічних деривацій можна виділити такі типи, як:

1. **Афіксальний** (додавання до основи словотворчих афіксів): [26, с. 88–97]

а) **Префіксальний**. Використовуються префікси як українського, так і іншомовного походження (*diaphoresis* — ‘діафорез’, *hypofunction* — ‘гіпофункція’, *ultrasound* — ‘ультразвук’). Одними з найбільш часто вживаних українських префіксів у термінологічній лексиці є *над-*, *пере-*, *анти-*, *гіпер-*, *де(з)-* і т. д.

б) **Суфіксальний** — такий тип словотворення має високу продуктивність у створенні термінологічних лексичних одиниць (*primitivism* — ‘примітивізм’, *psoriasis* — ‘псоріаз’, *rhinitis* — ‘риніт’). Серед найпоширеніших суфіксів

можна виділити такі, як *-ник*, *-ист/-іст/-їст*, *-ер/-ор/-тор*, *-к(а)* і под. [12, с. 202–209]

в) **Префіксально-суфіксальний.** За цього способу одночасно приєднуються два афікси — префікс та суфікс (*decolonization* — ‘деколонізація’, *exanthema* — ‘екзантема’, *pronoun* — ‘займенник’). У цьому випадку префікс відіграє важливішу роль, у той час, як суфікс швидше оформлює похідну основу слова. Поширеними словотвірними типами термінів є такі, як *за-/на-/під-* + *-ник*, *по-* + *-н-* та *де-* + *-ацій/-ізацій/-изацій-*.

2. Словоскладання — поєднання двох або більше коренів у одну лексичну одиницю із використанням сполучного голосного. Такий спосіб словотворення є надзвичайно поширеним у науковій термінології, а також часто трапляється в лексиці публіцистичного стилю (*electroencephalography* (electr+o+encephal+o+graph+y) — ‘електроенцефалографія’ (електр+о+енцефал+о+граф+і+я), *hydrodynamics* (hydr+o+dynam+ic+s) — ‘гідродинаміка’ (гідр+о+динам+ік+а), *seismology* (seism+o+log+y) — ‘сейсмологія’ (сейсм+о+лог+і+я)).

3. Абревіатури — скорочені форми слова або фрази, утворені з перших літер, які є частиною цілої групи слів або понять. Англійській мові власна економія мовних засобів та компресія, а тому абревіатури в ній достатньо поширені (*LHC (Large Hadron Collider)* — ‘БАК’ (Великий адронний колайдер), *PCR (polymerase chain reaction)* — ‘ПЛР’ (полімеразна ланцюгова реакція), *(S)GOT ((serum) glutamic oxaloacetic transaminase)* — ‘АСТ’ або ‘АсАТ’ (аспартатамінотрансфераза)). [30, с. 59]

Другим типом деривації є словотвірна, що характеризується створенням вторинного знаку (за М. Кочерганом, знак — це «матеріальний, чуттєво сприйманий предмет, який є представником іншого предмета і використовується для отримання, зберігання і передачі інформації» [5, с. 29]) з метою представлення об’єкта або явища в письмовій чи усній формі. Словотвірна деривація поділяється на лексичну та синтаксичну.

Синтаксичній деривації притаманні «похідні утворення, лексичне значення яких тотожне значенню твірного слова; водночас, похідне утворення відмінне від твірного лише належністю до іншої частини мови й, отже, синтаксичною функцією в контексті» (мислити — мислення (віддієслівні, абстрактна дія), спокійний — спокій (віддієприкметникові, абстрактна ознака), піст — пісний (відіменникові, загальне відношення до твірної основи)). Зі свого боку лексична деривація передбачає (часто суттєву) відмінність значення дериватів від слів, із яких вони походять (вчити — вчитель). [23, с. 10]

Тепер, коли були розглянуті особливості словотворення термінологічної лексики в англійській мові, можна перейти до технік їхньої передачі під час перекладу на українську мову. Основними тактиками, які використовуються для перекладу термінології, вважаються: [1, с. 25–26]

1. **Транскодування.** Термін транскодування об'єднує одразу два поняття — поняття **транскрипції** — «спеціальної системи письма, яку використовують для точного запису звучання слів конкретної мови незалежно від її графічних чи орфографічних норм» [16, с. 174–177] та **транслітерації** — «літерної передачі слів і текстів однієї графічної системи за допомогою іншої» [39, с. 497]

Транскодування вкрай часто застосовується під час перекладу термінів, особливо стосовно порівняно нових та тих, що складаються з кількох компонентів (*diamino-diphenylsulphoxide* — ‘діаміно-діфеніл сульфоксид’, *molecular-genomic bioinformatics platform* — ‘молекулярно-геномна біоінформатична платформа’, *transcranial electric stimulation* — ‘транскраніальна електрична стимуляція’). Зазвичай розрізняють чотири види транскодування: [9, с. 282–283]

а) **Транскрибування** (*aphonia* — ‘афонія’, *container* — ‘контейнер’, *online* — ‘онлайн’);

б) **Транслітерування** (*kilobit* — ‘кілобіт’, *palindromist* — ‘паліндроміст’, *president* — ‘президент’);

в) **Змішане транскодування** — поєднання елементів транскрибування та транслітерування (*genome* — ‘геном’, *geodesign* — ‘геодизайн’, *laser* — ‘лазер’);

г) **Адаптивне транскодування** — форма слова в мові оригіналу частково адаптується до структури мови перекладу (фонетичної та/або граматичної) (*alphabet* — ‘альфавет’, *astronaut* — ‘астронавт’, *communication* — ‘комунікація’).

2. **Калькування** або **калька** — це спосіб перекладу слова шляхом заміни його складників на відповідні в цільовій мові. Для адекватного перекладу із застосуванням стратегії калькування, обидві мови — як мова тексту оригіналу, так і мова перекладу, повинні мати спільні поняття та терміни [36, с. 516] (*active window* — ‘активне вікно’, *annual ring* — ‘річне кільце’, *nuclear fusion* — ‘ядерний злив’).

3. **Генералізація** — це заміна одиниці мовлення тексту мовою оригіналу вузького значення відповідним терміном мови перекладу ширшого значення [33, с. 500] (*autism spectrum disorder* — ‘аутизм’ замість ‘розлад аутистичного спектра’, *chemical reaction* — ‘хімічний процес’ замість ‘хімічна реакція’, *general practitioner* — ‘терапевт’ замість ‘сімейний лікар’ (або ‘лікар загальної практики’)).

4. **Конкретизація** — це протилежне *генералізації* поняття, тобто заміна одиниці мовлення тексту оригіналу широкого значення відповідним терміном мови перекладу вузького значення [33, с. 500] (*liver cancer* — ‘гепатоцелюлярна карцинома’, *orthokeratology* — ‘корекція зору’, *recovery* — ‘одужання’ або ‘реабілітація’). Застосування конкретизації, як і у випадку вищеописаної тактики перекладу (генералізації), здебільшого залежить від контексту вжитого терміну, тому варіанти перекладу можуть помітно варіюватися залежно від джерела їх ужитку.

5. **Описовий переклад**. Іноді трапляється, що певний термін (поки) не має аналогів у мові перекладу. У такому випадку перекладач може скористатися стратегією *опису* (або *описового перекладу*). У сучасній

українській науковій термінології, яка активно взаємодіє з англійською, майже не залишилося понять, яким би не був знайдений аналог. Проте навіть зараз *описовий переклад* може застосовуватися часто.

Наприклад, наразі в медичних спільнотах іде активна дискусія з приводу різноманітних фобій та природи їхнього виникнення. Якщо йдеться про непоширені серед пацієнтів і відомі далеко не кожному професіоналу фобії, адже їхній переклад, зазвичай латинського походження, не завжди є очевидним для пересічного носія української мови, застосування тактики описового перекладу може стати в пригоді (*dextrophobia* — ‘страх перед об’єктами, розташованими праворуч від себе’, *ergophobia* — ‘страх перед роботою/працею’, *mageirocophobia* — ‘страх перед готуванням їжі’).

В’ячеслав Карабан додатково виділяє такі способи перекладу лексичних одиниць: [9, с. 279–292]

1. **Словниковий відповідник.** Терміни, як і всі елементи лексичної системи загалом, поділяються на дві групи — ті, що вже мають усталені відповідники в мові перекладу, тобто перекладні еквіваленти; та ті, відповідників до яких створено не було — безеквівалентні одиниці. [9, с. 279] Зі свого боку еквівалентні одиниці поділяються на одноеквівалентні, що мають лише один відповідник у мові перекладу, а також багатоеквівалентні — тобто ті, що мають два або одразу кілька еквівалентів.

2. **Вибір варіантного відповідника.** За наявності кількох перекладних відповідників терміна мови оригіналу перед перекладачем постає завдання визначення еквівалента, який підходить найбільше з урахуванням контексту (наприклад, у тексті на біологічну або медичну тематику термін *cell* може бути перекладено як ‘клітина’, однак варіанти ‘камера’, ‘осередок’, ‘елемент’ і под. також є цілком правильними за умови коректного трактування з урахуванням контекстуального чинника).

3. **Контекстуальна заміна** — обране слово (або вираз), що в результаті відіграє роль перекладного відповідника, насправді не є прямим еквівалентом

слова (або виразу) у тексті мови оригіналу, однак вписується в рамки контексту.

4. **Смисловий розвиток** — це варіація вищеописаної контекстуальної заміни, за якої використовується слово, значення якого є логічним розвитком слова, що перекладається.

5. **Антонімічний переклад** або **формальна негативація**. За цього способу переклад форма слова мови оригіналу замінюється на протилежну їй зі збереженням подібності змісту.

Серед лексичних трансформацій, які не були описані вище, у посібнику також згадуються такі: [9, с. 308–313]

1. **Додавання**. Трансформація додавання слова передбачає додавання лексичного елемента, який уже закладений у семантику слова та не додає нової інформації до одиниці в мові оригіналу, що зазнає подібних змін у процесі перекладу. Наприклад, поняття *machine learning* українською можна розширити, додавши до повного еквівалента слово «метод» (‘метод машинного навчання’).

2. **Вилучення**. Стратегія вилучення протилежна описаній вище трансформації додавання, а тому вона за протилежним принципом вимагає вилучення лексичної одиниці без втрати змісту, закладеного в поняття в мові оригіналу. Для прикладу, за наявності окресленого контексту термін *genetic mutation* можна перекласти просто як ‘мутація’, опустивши ‘генетична’ з метою уникнення зайвих повторень або задля скорочення обсягів тексту.

3. **Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови**. Найчастіше застосування такої трансформації зумовлено частковою невідповідністю граматичних структур мов текстів оригіналу та перекладу.

Мовознавець Тарас Кияк пропонує поділ лексики фахових текстів на 4 види: [10]

1. Терміни, що належать до певної галузі та мають власне визначення (cerebral infraction — ішемічний інсульт (медицина), coordination number —

координаційне число (хімія), *cosmic microwave background* — космічне мікрохвильове випромінювання (астрофізика));

2. Загальнонаукова термінологія, яка вживається одразу в кількох сферах — наприклад, у сфері фізики термін *movement*, тобто ‘рух’ позначає зміну положення тіла в просторі, а в соціології — організовану групу людей, об’єднаних спільною метою та цінностями;

3. Професіоналізми («напівофіційні лексичні одиниці, які вживаються вузьким колом фахівців» [19, с. 15]), напівтерміни (термінологічна лексика в процесі формування [2, с. 86]) та номенклатурні найменування («ярлик» предмета, який не потребує розшифрування для представників галузі, у якому вживається ця одиниця [19, с. 15]) — *bug* — ‘баг/баг’ (помилка в комп’ютерній програмі), *smart solutions* — буквально ‘розумні рішення’ (поєднання інноваційних технологій як апаратного, так і програмного забезпечення) та *DIN-912* (болт із циліндричною голівкою та внутрішнім шестигранником) відповідно.

4. Професійні жаргонізми, яким притаманний певний рівень неточності та неоднозначності, а також емоційна забарвленість (наприклад, фінансовий термін *boom* — ‘бум’ використовується на позначення стрімкого зростання економічної активності, який, однак, може набувати зворотного значення краху чи руйнування поза межами фінансово-економічного контексту).

Вільне орієнтування в способах та стратегіях перекладу є ключовим моментом у виборі ефективного підходу з урахуванням контексту для забезпечення правильного перекладу відповідної лексики. Поєднання цих знань із ґрунтовним розумінням словотвору термінології надає змогу з легкістю знаходити відповідник до нестандартного терміну або складного для пошуку відповідника та адаптуватися під динамічні темпи еволюції термінологічної лексики.

Висновки до розділу 1

Термінологічний пласт лексики постійно перебуває в стані динамічного розвитку, поповнення та активної взаємодії з іншими елементами мовлення, в якому використовуються термінологічні одиниці. Узус терміноодиниць безпосередньо залежить від одразу кількох контекстотвірних чинників, серед яких найбільшу роль відіграють мовний реєстр та функціональний стиль.

Сучасне мовознавство пропонує широкий спектр способів перекладу термінології: вибір словникового відповідника, вибір варіантного відповідника, транскодування (транскрибування, транслітерування, змішане та адаптивне транскодування), калькування, контекстуальна заміна, смисловий розвиток, антонімічний переклад та описовий переклад; а також таких лексичних трансформацій, як конкретизація, генералізація, додавання, вилучення та заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови.

Крім того, перекладачі, які відіграють роль посередників у процесі передачі інформації, часто отримують доступ до цих словникових одиниць останніми, унаслідок чого, враховуючи проблематичність процесу пошуку відповідників до нової або важкодоступної лексики, дослідження словотвірних аспектів термінів — тобто вивчення утворення, побудови термінологічних термінів (коренів, суфіксів, префіксів тощо), а також відстеження відповідних закономірностей — мають суттєве значення. Кожен перекладач має свою стратегію орієнтування в такому широкому лексиконі та підборі найбільш влучних відповідників, а тому ґрунтовні знання стосовно природи термінології загалом, її функцій у тексті та принципів її формування як у мові оригіналу, так і перекладу, значно спрощують роботу перекладача водночас у кількох напрямках.

Стабільність і (в більшості випадків) однозначність термінів та відсутність синонімії вносить елемент передбачуваності майже до кожного тексту на наукову тематику, який постає перед перекладачем, а отже, користування аналізованими в першому розділі техніками та стратегіями

суттєво допоможе перекладачеві чітко і правильно працювати з термінологічною лексикою в будь-якому стилістичному жанрі.

РОЗДІЛ II. ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1 Функціонування термінології в серіалі «Теорія великого вибуху»

З популяризацією гік-культури [32] — тобто культури людей з ексцентричними захопленнями, що часто тяжіють до наукових або інших вузькоспрямованих хобі, які можуть бути незрозумілими іншим — та її подальшою нормалізацією та злиттям із сучасною попкультурою [14, с. 85–99] [21, с. 326–331] (від «популярна культура») такі телешоу як «Теорія великого вибуху», як і наукове знання загалом [35, с. 32–36], стали викликати неабиякий інтерес серед молоді, яка тепер не лише не висміює людей із подібними зацікавленнями, а й почала ототожнювати себе з ними.

Найкращим прикладом продукту популяризації гік-культури в сучасному світі є американський серіал «Теорія великого вибуху» (англ. *The Big Bang Theory*), створений Чаком Лоррі та Біллом Предді, який розповідає про життя чотирьох друзів-учених та про їхні взаєностосунки разом з усіма труднощами, що виникають на фоні їхньої некомпетентності в соціальному житті на контрасті з успішністю у світі науки.

З часом оточення головних героїв розширюється, а разом із кількістю нових персонажів різних походжень, рівнів освіти та сфер діяльності збільшується і різноманіття лексики, вжитого впродовж усього серіалу. Переважна частина подібних нововведень відбувається саме впродовж перших років, а тому аналіз першого сезону серіалу видається найбільш доречним. Окрім того, у період подій, зображених у першому сезоні, науковий аспект життя всіх героїв значно переважає над соціальним, що, звичайно, призвело до більшої насиченості науковою термінологією, необхідною для проведення цього дослідження.

За основу для аналізу перекладацьких трансформацій термінології в серіалі «Теорія великого вибуху» було взято дубляж телешоу українською

мовою, підготовленого студією «Так Треба Продакшн» для каналу «Comedy Central», який на момент випуску перекладу та звукового супроводу (2017 р.) мав іншу назву — «Paramount Comedy». Перший дубляж цією ж студією було зроблено для перших п'яти сезонів на замовлення телеканалів «Інтер», «MTV Україна» та «ZOOM», однак у цій роботі проаналізовано нове багатоголосе закадрове озвучення, випущене у 2017 році.

Переклад був виконаний без урахування візуального аспекту, тож текст не було синхронізовано із рухами губ акторів. Дубляж накладено на оригінальну звукову доріжку із незначним відставанням у часі, однак здебільшого довжина репліки українською відповідає довжині реплік англійською — отже, у цьому випадку цей дубляж доречніше було б назвати закадровим перекладом [15, с. 166–169]. Через брак розшифровки українського перекладу серіалу дослідження було проведено на основі аудіо-та відеоматеріалу без текстового супроводу.

З огляду на спеціальність та професію головних героїв нескладно передбачити, що більшість уживаної термінології належатиме саме до сфери фізики. Незважаючи на це, велика частка термінологічної лексики припадає і на інші наукові галузі — наприклад, терміни сфери біології складають більше чверті всього загалу віднайдені в першому сезоні «Теорії великого вибуху» термінології, що теж є очікуваним, адже термінологія біологічного домену є однією з найбільш інтегрованих у повсякденне життя і відомих широкому загалу. Перелік полів діяльності із кількісним та відсотковим показниками, а також прикладами наведений у Таблиці 2. Для наочності додатково було створено кругову діаграму [Додаток 1]. Розглянемо приклади вжитку до найбільш часто вживаних сфер термінології:

1. Фізика (106 термінів, 27,39 %):

“I'm really not familiar enough with the cushion densities, air-flow patterns and dispersion of sunlight to make an informed choice”. — “Я не дуже знайомий із жорсткістю диванних подушок, потоками повітря й дисперсією сонячного світла, щоб зробити свідомий вибір”. [42 (С. 1, Е. 17 00:12:59)]

2. Біологія (99 термінів, 25,58 %)

“Frequent coitus dramatically increases the odds of fertilization”. — “Часті коїтуси значно збільшують шанси на запліднення”. [42 (С. 1, Е. 15 00:15:00)]

3. Медицина (66 термінів, 17,05 %):

- *Oh, yeah. I'm a waitress at The Cheesecake Factory.*
- *I love cheesecake.*
- *You're lactose intolerant.*
- *I don't eat it, I think it's a good idea.*

Переклад:

- Так, я офіціантка в “Cheesecake factory”
- Люблю солоденьке.
- У тебе ж алергія на лактозу.
- Я не їм, мені сама ідея подобається. [42 (С. 1, Е. 1 00:09:56)]

4. Техніка (32 терміни, 8,27 %):

“Data packets will be handed off to submerged transatlantic cables terminating in Halifax, Nova Scotia and transferred across the continent via microwave relays back to our ISP and the external receiver attached to this lamp.” — “...пакети даних будуть передані по підводному трансатлантичному кабелю, що закінчується в Галіфаксі, Нова Шотландія, і передані радіорелейною системою через континент до нашого провайдера, у результаті вмикається лампа”. [42 (С. 1, Е. 9 00:00:18)]

5. Хімія (15 термінів, 3,88 %):

“Careful, Leonard. Liquid nitrogen, 320 degrees below zero.” — “Обережно, Леонарде. Рідкий азот, мінус 195 градусів”. [42 (С. 1, Е. 5 00:15:37)]

6. Математика (15 термінів, 3,88 %):

“What if she winds up with a toddler who doesn't know if he should use integral or a differential to solve for the area under a curve?” — “А якщо воно плутатиме, інтеграл чи диференціал треба взяти, щоби розрахувати площу під кривою?” [42 (С. 1, Е. 1 00:01:55)]

7. Військова термінологія (13 термінів, 3,36 %):

- *Start throwing grenades!*
- *I'm all out!*
- *Now, Raj, jump in the tank.*

Переклад:

- Кидай гранати!
- Немає!
- Радже, стрибай у танк! [42 (С. 1, Е. 7 00:20:03)]

8. Астрономія (7 термінів, 1,81 %):

“You know, last time, I was able to book a cruise to the Arctic to see a solar eclipse.” — “Минулого разу я поїхав у круїз в Арктику, аби подивитися на затемнення”. [42 (С. 1, Е. 5 00:09:02)]

9. Лінгвістика (6 термінів, 1,55 %):

“Semiotics, the study of signs and symbols. It's a branch of philosophy related to linguistics.” — “Семіотика — це наука про знаки й символи. Розділ філософії, що перекликається з лінгвістикою”. [42 (С. 1, Е. 5 00:07:52)]

На останніх позиціях опинилися такі розділи термінології, як **філософія** (4 терміни, 1,03% від усього термінологічного загалу), **ІТ**, **психологія**, **юридична лексика** (по 3 терміни, кожна сфера складає 0,78 % від загального обсягу); **історія**, **псевдонауки**, **географія**, **економіка**, **освіта** (по 2 терміни, кожна сфера складає 0,52 % від загального обсягу); а також **механіка**, **спорт**, **культура**, **кулінарія** та **література** (по 1 терміну, кожна сфера складає 0,26 % від загального обсягу). Ширший перелік перекладу термінів подано в Таблиці 3, який додатково відображено у вигляді кругової діаграми в Додатку 2.

Для дослідження поведінки термінологічних лексичних одиниць та їхнього впливу на переклад термінології в діалогах серіалу необхідно проаналізувати їхні функції в контексті:

- 1) **Репрезентативна, сигніфікативна та інформативна** функції термінів регулярно втілюються в моменти наукової комунікації персонажів серіалу — читання лекцій студентам, співпраці в певній сфері науки, участі в наукових вікторинах, конференціях тощо. В таких ситуаціях

термін зберігає свою першочергову функцію та не втрачає прямого сенсу, закладеного в нього, та об'єктивності.

– *Okay, the first question is on the topic of optics. "What is the shortest light pulse ever produced?"*

– *Of course, the answer is 130 attoseconds.* [42 (С. 1, Е. 13 00:04:32)]

У цьому випадку персонажі беруть участь у науковій вікторині, а тому в процесі відповіді від них вимагаються суто фактичні дані.

2) **Емотивна** (або **емоційно-експресивна**) функція виражає суб'єктивне ставлення мовця до співрозмовника або ситуації, а отже, такої функції набувають терміни, вжиті в контексті комунікації героїв серіалу в побутових ситуаціях.

– *"You have as much of a chance of having a sexual relationship with Penny as the Hubble telescope does of discovering at the center of every black hole is a little man with a flashlight searching for a circuit breaker."* [42 (С. 1, Е. 3 00:11:16)]

Один з головних героїв висловлює особисто думку стосовно шансів іншого на сексуальні стосунки з дівчиною, використовуючи астрономічну та технічну термінологію для утворення порівняння.

3) **Прагматична** функція використовується впродовж першого сезону задля **впливу** одних персонажів на думку інших у ситуаціях комунікації з представницями протилежної статі або між головними героями з метою доведення правоти в контексті наукових досліджень.

– *Missy. Do you enjoy pajamas?*

– *I guess.*

– *Yeah, we Indians invented them.*

– *Yeah, well, my people invented circumcision.* [42 (С. 1, Е. 15 00:08:01)]

Персонажі почергово намагаються вплинути на рішення дівчини обрати одного з них, вихваляючись досягненнями націй, до яких вони належать.

4) **Фактична** (або **контекстотвірна**) функція як терміна, так і інших лексичних одиниць, полягає у встановленні емоційно-психологічного контакту між двома мовцями. У серіалі вона найчастіше знаходить відображення у моменти спроб персонажів у специфічному флірті з жінками або в міжособистісній комунікації головних героїв, об'єднаних спільними інтересами.

“*If that's a working stethoscope, maybe you'd like to hear my heart skip a beat.*” [42 (С. 1, Е. 6 00:09:19)]

Термін *heart* ужито в складі сталого виразу *heart skipped a beat*, що передає хвилювання персонажа під час зустрічі привабливої жінки та встановлює контекст спілкування з натяками між персонажами, де Говард апелює до почуттів дівчини з метою продовження взаємодії романтичного характеру.

Гумористичний аспект серіалу виявляється саме завдяки розмиттю меж між вживанням термінології в науковому контексті й поза ним, а також завдяки перемінному дотриманню функцій, притаманних термінології в класичному вжитку, та відхиленню від чітких норм використання фахової лексики. Однією з особливостей комізму «Теорії великого вибуху», завдяки якій серіалу вдалося виділитися з-поміж десятків інших ситкомів, які були на піку популярності на момент його випуску, було вдале поєднання гумору — як саркастичного, так і *deadpan* (або *dry-wit* [34, с. 166]) гумору, який характеризується своєю абсурдністю та «сухістю» — разом із науковою точністю практично всієї інформації, поданою в серіалі, і вживання термінології поза науковим контекстом відіграє у цьому ключову роль. Наукові концепції використовуються для пояснення побутових ситуацій та навіть романтичних стосунків, нерозуміння сарказму та іронії Шелдоном Купером доводиться до абсурду та неправильної інтерпретації сказаного, що демонструє так зване «зіткнення двох світів». І, звичайно, наукова термінологія активно вживається впродовж усього серіалу для відображення професіоналізму головних героїв та щоденності їхньої взаємодії зі сферою

науки. В окремих випадках наукові терміни можуть вживатися в непрямому, метафоричному сенсі, або ж бути частиною сталого виразу чи ідіоми.

Розглянемо кілька прикладів ситуацій із першого сезону серіалу, де термінологічна лексика вживається в метафоричному сенсі, у контексті сталих виразів, або інших випадках використання термінів задля створення комічного ефекту:

1. *Molecular cloud of Aramis* — ‘молекулярний газ Арамісу’
  - *Can you tell I'm perspiring a little?*
  - *No. The dark crescent-shaped patterns under your arms conceal it nicely. What time is your date?*
  - *Six-thirty.*
  - *Perfect, that gives you two hours and 15 minutes for that dense molecular cloud of Aramis to dissipate.* [42 (С. 1, Е. 3 00:13:59)]

Переклад:

- Я трохи упрів?
- Ні. Темні плями у вигляді напівмісяців у тебе під пахвами чудово це приховують. О котрій побачення?
- О пів на сьому.
- Відмінно, майже дві години з чвертю, щоб цей молекулярний газ Арамісу розсіявся.

Сама ситуація (особливо в поєднанні з візуальним супроводом) дає глядачеві зрозуміти, що під «молекулярним газом» маються на увазі плями від поту на одязі, що розпливаються у візерунках, подібних до форми молекулярних хмар.

2. *Come for the breasts, stay for the brains* — ‘по грудях зустрічають, по розуму проводжають’ [42 (С. 1, Е. 5 00:02:09)]

Імовірно, у цій репліці обігрується популярний формат вислову *come for the X, stay for the Y* — аналогічною є відома приказка «зустрічають по одежі, а проводжають по розуму».

3. AA (*Army Ants/Anodized Aluminum*) — ‘AM (Армія Мурашок/Анодований метал)’

- *Why do they say "AA"?*
- *Army Ants.*
- *Isn't that confusing? AA might mean something else to certain people.*
- *Why would a Physics Bowl team be called Anodized Aluminum? [42 (C. 1, E. 13 00:06:51)]*

Переклад:

- Чому написано «AM»?
- Армія Мурашок.
- Це не заплутуватиме? Для звичайних людей «AM» означає інше.
- Хіба команда кубка з фізики може називатися «Анодований Метал»?

У цьому випадку один зі складників жарту, можливо навіть найважливіша, на жаль, була опущена. Очевидно, що першою асоціацією, яка виникає в носіїв англійської мови, коли вони чують аббревіатуру AA є *Alcoholics Anonymous* (українською ‘анонімні алкоголіки’ з аналогічною аббревіатурою). Утім, збереження цієї відповідності унеможлиблюється неодноразовими згадками про армію мурах, у яких немає доцільного відповідника в контексті діалогів цього епізоду.

4. *Perpetual motion* — ‘могутня сила’, *PMS* — ‘ПМС’

- *Here's your T-shirt.*
- *PMS?*
- *It's a couple days early.*
- *No. It stands for Perpetual Motion Squad. [42 (C. 1, E. 13 00:13:28)]*

Переклад:

- Ось твоя футболка.
- ПМС?
- На кілька днів раніше, але...
- Ні. «Підрозділ могутньої сили».

Коректним перекладом терміну *perpetual motion* українською є ‘вічний двигун’ або ‘вічний рушій’, однак із метою збереження еквівалентності англійської аббревіатури *PMS (premenstrual syndrome)* українській (‘ПМС’ (‘передменструальний синдром’)) та, відповідно, сенсу жарту, який полягає в неправильному розшифруванні аббревіатури, назву команди, що бере участь у вікторині, було перекладено як ‘Підрозділ могутньої сили’.

5. *Magnets* — ‘магніти’

“*Talk about your chick magnets.*” — “Це про тебе, жіночі магніти”. [42 (С. 1, Е. 14 00:05:45)]

У цьому випадку термін ‘магніт’ ужито в переносному сенсі на позначення привабливої для жінок характеристики або матеріальні здобутки чоловіка — в уяві Говарда наявність машини часу на балконі його квартири неодмінно сприятиме підвищенню його популярності серед жінок.

6. *Briefs* — ‘справи’

- *Maybe she's his lawyer.*
- *Well, she's free to examine my briefs.*

Переклад:

- Либонь, вона його адвокат.
- Може вивчити мої справи. [42 (С. 1, Е. 15 00:00:52)]

В оригінальному жарті обігрується багатозначність слова *briefs*, яке може використовуватися на позначення одразу кількох понять. Ужите як термін у юридичному контексті воно набуває значення ‘справ’, тобто певної ситуації, яка вимагає розгляду відповідно до норм права. Це слово набуває кількох додаткових значень, вказаних вище серед прикладів застосування способу вибору словникового відповідника, проте в створенні комічного ефекту головну роль відіграє трактування *briefs* як ‘брифів’, тобто спідньої білизни, що, вочевидь, натякає на жарт сексуального

характеру, який, на жаль, втратився у своєму первісному вигляді після перекладу, однак зберіг основну ідею.

7. *Humrometer* — ‘гуморометр’

“*How exactly would one measure a sense of humor? A humrometer?*”
— “Як можна виміряти почуття гумору? Гуморометром?” [42 (С. 1, Е. 15 00:02:11)]

Терміна «гуморометр», вочевидь, не існує в реальному житті, однак для формування цього неологізму (або авторського слова) — «нового слова для називання невідомих предметів, явищ понять; крім загальноновживаних неологізмів відомі також індивідуальні, авторські, творцями яких стають письменники» [39, с. 116] — був використаний словотвірний суфікс *-meter* (‘-метр’), якій у поєднанні з основою слова набуває значення приладу, що вимірює рівень гумору.

Тепер, коли було проаналізовано функціонування терміну та його гуморотвірну роль у серіалі, можна перейти до детального дослідження способів перекладу та перекладацьких трансформацій, застосованих для передачі терміноодиниць у «Теорії великого вибуху».

2.2 Особливості перекладу термінологічної лексики в серіалі «Теорія великого вибуху»

У результаті ретельного аналізу першого сезону серіалу «Теорія великого вибуху» було виявлено основні способи перекладу та перекладацькі трансформації термінології. Терміноодиниці першого сезону серіалу було проаналізовано з детальним вивченням стратегій та трансформацій перекладу [Таблиця 1] та їхніми статистичними підрахунками [Додаток 2] разом із розглядом основних сфер вжитку термінології та їхнім відсотковим співвідношенням [Додаток 1].

1. Використання **словникових відповідників**, як і очікувалося, відіграло провідну роль у перекладі термінології в серіалі з англійської мови

на українську — із 387 термінів, що було виявлено в процесі аналізу першого сезону, 116 (тобто 29,97 %) припадають саме на цей спосіб перекладу. Нижче наведено один із прикладів перекладу репліки із використанням стратегії вибору словникового відповідника:

“If influenza was only contagious after symptoms appear, it would've died out years ago. Somewhere between tool using and cave painting Homo habilis would've figured out to kill the guy with the runny nose.” — “Якби грип був контагіозним лише після появи симптомів, вірус вимер би багато тисячоліть тому. Десь між знаряддями праці й наскельним живописом Гомо габіліс зрозумів би, що шмаркливих треба вбивати”. [42 (С. 1, Е. 11 00:01:52)]

Класифікація способу перекладу вибором словникового відповідника дещо утруднена в епоху швидкого технологічного прогресу, каталізованого появою інтернет-мережі та технологій ШІ, адже наразі знайти термінологічну одиницю, якій не було б створено еквівалентного виразу, досить складно, особливо в контексті культового серіалу, орієнтованого на широкий загал. Окрім того, більшість термінів, перекладених технікою транскодування (адаптивного та змішаного транскодування, а також транскрибування та транслітерування) підпадають і під категорію словникових відповідників, а тому в цьому випадку відбиралися ті терміни, відповідники до яких мають аналоги українського походження або витоки з мов, корінь відповідників яких не збігається (або мінімально збігається) з коренем мови перекладу, та не відповідають іншим способам та стратегіям перекладу (*adhesive* — ‘клей’, *birth canal* — ‘родові шляхи’, *data* — ‘дані’); такі, що мають корінь чи його частину, спільну з коренем (або його частиною) в оригіналі, однак у достатньо зміненій формі, щоби його було неможливо характеризувати як повноцінне транскодування; а також префікси іншомовного походження (*energy storage capacity* — ‘енергозберігаючі властивості’, *integrated circuits* — ‘інтегральні схеми’, *neuroscience* — ‘нейрологія’).

Обираючи найбільш влучний відповідник, сучасне українське мовознавство та перекладознавство часто тяжіють до слів саме українського

походження [8, с. 24–32] [22, с. 49–66] [28, с. 2–3], що помітно на прикладі нового перекладу (2017 р.) «Теорії великого вибуху», який надає перевагу українізованим відповідникам у разі, якщо вони наявні (*fertilization* — ‘запліднення’, *medication* — ‘препарати’, *sensor apparatus* — ‘датчики’).

2. Друге місце за частотою застосування посіла стратегія **транскодування** різних видів — транскрибування, транслітерування, а також змішаного та адаптивного транскодування. Загалом було нараховано 91 термін, що становить 23,51 % від усіх термінів, віднайдених і проаналізованих у першому сезоні серіалу «Теорія великого вибуху».

а) **Адаптивне транскодування** (60 випадків):

“*There's a feline geneticist in San Diego who's developed the cutest little hypoallergenic calicos.*” — “У Сан-Дієго є котячий генетик, який придумав наймиліших гіпоалергенних кішечок”.

Під час аналізу було виявлено, що здебільшого адаптації підлягають іноземні суфікси:

- Суфікс «-ist-» найчастіше передається за допомогою суфіксу «-лог-» (*gynecologist* — ‘гінеколог’, *proctologist* — ‘проктолог’), «-(и)к» (*geneticist* — ‘генетик’, *linguistics* — ‘лінгвістика’), або ж суфікс може бути зовсім вилучений (*psychiatrist* — ‘психіатр’);
- Суфікс «-ion-» стає «-і-», за яким у називному відмінку слідує закінчення «-я» (*beta function* — ‘бета-функція’, *cosmic radiation* — ‘космічна радіація’);
- Суфікс «-ics» передається українською як «-ік-» або «-ик-» та закінчення (*optics* — ‘оптика’, *quantum chromodynamics* — ‘квантова хромодинаміка’) і т. под.

Однак адаптованими були не лише суфікси іншомовного походження: також зміни спостерігалися і всередині коренів, найчастіше таким змінам підлягали літери *w* (*kilowatt* — ‘кіловат’); *u*, якому передують приголосний звук (зазвичай *q*) (*quarks* — ‘кварки’), *b* (*symbols* — ‘символи’) та ін. [18]

б) **Змішане транскодування** (13 випадків):

“All right, I'm moving my infantry division augmented by a battalion of orcs from Lord of the Rings.” — “Гаразд, я висуваю піхотну дивізію, посилену батальйоном орків із «Володаря перснів». [42 (С. 1, Е. 11 00:01:52)]

в) **Транслітерування** (10 випадків):

“I have a solution, but it only works for spherical chickens in a vacuum.” — “У мене є рішення проблеми, але воно працює виключно для сферичних курчат у вакуумі”. [42 (С. 1, Е. 9 00:13:27)]

Певні слова можна віднести одночасно як до стратегії транслітерування, так і до стратегії транскрибування, адже в обох випадках вони передаються на письмі однаковою чиною.

г) **Транскрибування** (8 випадків):

- *We could put her stereo back there.*
- *And control it how?*
- *Run an infrared repeater, photocell here, emitter here, easy-peasy.*
- Переклад:
- Стерею можна поставити сюди.
- А як управляти?
- Вбудувати інфрачервоний порт, сюди фотоелемент, сюди — емітер, запросто. [42 (С. 1, Е. 2 00:19:23)]

Як бачимо, техніка транскодування в «чистому» вигляді здебільшого використовується для перекладу саме однокомпонентної англійської термінології. У всіх інших випадках транскодування всіх видів — тобто транслітерування, транскрибування, а також змішане та адаптивне транскодування — переважно застосовується в поєднанні з іншими тактиками передачі термінології, серед яких найчастіше трапляються спосіб калькування, вибору словникового відповідника, вилучення та інші, що описується докладніше далі.

3. Спосіб **калькування** застосовано до перекладу 23 терміноодиниць, що складає 5,94 % від усього термінологічного загалу

першого сезону. Приклад використання цієї техніки міститься в уривку, наведеному нижче:

“We ate, she lectured me on the link between gum disease and heart attacks nothing I didn't already know, and I came home.” — “Ми їли, вона прочитала лекцію про зв’язок між запаленням ясен і серцевим нападом, нічого нового, я пішов додому”. [42 (С. 1, Е. 8 00:18:34)]

Офіційна назва крайнього ступеня ішемічної хвороби серця — «інфаркт міокарда» (*myocardial infarction*), однак задля збереження менш формального реєстру виразу мовою оригіналу було застосовано спосіб калькування.

4. **Вилучення** без застосування додаткових тактик перекладу нараховує 16 випадків уживання, що становить 4,13 % від загальної кількості термінів, згаданих упродовж першого сезону «Теорії великого вибуху». Нижче наведено приклад застосування лексичної трансформації вилучення в серіалі:

— *And what kind of doctor removes shoes from asses?*

— *Depending on the depth that's either a proctologist, or a general surgeon.*

Переклад:

— А який лікар виймає взуття з дури?

— Залежно від глибини це або проктолог або хірург. [42 (С. 1, Е. 2 00:12:45)]

В українській мові вираз «загальний хірург» є не таким розповсюдженим, як загальна назва професії, яка передбачає сукупність діагностики та лікування органів тіла, а тому в цьому випадку трансформація вилучення виявляється найбільш доцільною.

Стратегія вилучення набагато частіше комбінується з іншими способами перекладу, наприклад, із транскодуванням і навіть із додаванням. На жаль, перекладач(і) серіалу неодноразово вдавався (або вдавалися — імена невідомі) до застосування вилучення зі втратою семантичного значення різного ступеня впливу на зміст діалогів: наприклад, відбулося повне вилучення таких термінів, як *addiction* (‘залежність’ або ‘наркоманія’), *adjective* (‘прикметник’),

fiber-optic cable (‘волоконно-оптичний кабель’ або ‘оптоволоконний кабель’), *numbers* (‘числа’) та *throat* ((тут) ‘зів’).

5. Трансформація **генералізації** налічує 11 випадків, що складає 2,84 % від усього загалу термінологічної лексики, віднайдені в першому сезоні «Теорії великого вибуху»:

“*Mr. Kim was not only the valedictorian at Stanford University he is also the youngest recipient of the prestigious Stevenson Award.*” — “Містер Кім не лише випускник Стенфорського університету, а й наймолодший лауреат престижної премії Стівенсона” [42 (С. 1, Е. 12 00:17:15)] (замість ‘валедікторіан’).

З урахуванням нерозповсюдженості терміна «валедікторіан», що означає видатного випускника, який виступає на церемонії випуску із промовою, в українській мові, узагальнення терміна до «випускник» видається цілком доречним у контексті цієї репліки попри часткову втрату первинного сенсу.

6. «Чисте» **додавання**, протилежне до аналізованої вище стратегії вилучення, трапляється в переліку використаних технік перекладу лише 8 разів, що складає 2,07 % від усієї проаналізованої термінології (тобто 8 із 387 одиниць). Нижче наведений приклад застосування перекладацької трансформації додавання в контексті:

“*Remember at Thanksgiving my grandmother with Alzheimer's had that episode?*” — “Пам’ятаєш день подяки? Моя бабуся з хворобою Альцгеймера”. [42 (С. 1, Е. 1 00:12:28)]

Додавання уточнювального складника («хвороба») не є обов’язковим для загального розуміння сенсу висловлення, однак додає природності звучанню в перекладі, адже подібне вилучення не є характерним для української мови.

7. Стратегія **сміслового розвитку**, частота вживання якої в цьому випадку навіть менша, ніж у додавання (7 випадків, 1,81 %), відіграє важливу роль у перекладі термінології з огляду на кілька причин. По-перше, не кожному маловідомому терміну в англійській мові знайдено відповідник, який не базувався б на техніці транскодування, адже такий переклад не наблизить глядача до кращого розуміння контексту ситуації; і по-друге, іноді довжина

репліки, що в мові перекладу виявилася коротшою внаслідок попереднього вилучення певних елементів або ж відмінної граматичної структури може потребувати її розширення задля того, щоби відповідати довжині репліки оригіналу — у цьому випадку стратегії смислового розвитку та додавання стають перекладачеві в пригоді. Розгляньмо один із випадків застосування смислового розвитку, які були віднайдені під час аналізу першого сезону «Теорії великого вибуху»:

“Tilt up the camera. I'm looking at his crotch.” — “Підніми камеру. Дивлюся на ширинку”. [42 (С. 1, Е. 8 00:00:58)]

У цьому випадку використання прямого еквівалента «промежина» здається цілком доречним, особливо з огляду прямолінійність багатьох персонажів, а тому смисловий розвиток терміна в «ширинку», імовірно, був зумовлений лише особистими вподобаннями автора перекладу.

8. Незважаючи на притаманну більшості термінології моносемію, тобто її однозначність [37, с. 162], у деяких випадках однокомпонентний термін може набувати одразу кількох значень залежно від контексту. Стратегія **вибору варіантного відповідника** в першому сезоні була застосована 7 разів (1,81% від загальної кількості термінів), так само як і розглянута вище трансформація смислового розвитку. Розглянемо один із прикладів такого способу перекладу:

“And I had to drop off some papers for Shelly to sign for my dad's estate.” — “Треба було привезти Шеллі на підпис паперів, що стосуються батьківського майна”. [42 (С. 1, Е. 15 00:03:34)] (інші можливі варіанти інтерпретації слова без контексту — ‘маєток’, ‘садиба’, ‘комплекс’, ‘стан’, ‘спадщина’ і под.).

9. Необхідність у застосуванні **описового перекладу** під час відтворення термінології виникає за умови відсутності словникового відповідника певних термінів у мові перекладу, або ж у випадку, якщо термін не є достатньо відомим цільовій аудиторії, і, відповідно, потребує розширеного або спрощеного пояснення. Такий переклад, найбільш імовірно, містить у собі інші термінологічні компоненти, а тому таке перетворення

усуває потенційне непорозуміння. У першому сезоні «Теорії великого вибуху» нараховано 4 випадки використання описового перекладу, що складає 1,03% від усього загалу вжитої термінології. Один із прикладів застосування способу описового перекладу наведений нижче:

“*Penny's emotional responses originate in the primitive portion of brain, the amygdala. While speech is centered in the recently developed neocortex.*” — “Емоційна реакція бере початок у первісній частині мозку, відомій як мозочкова мигдалина, а мовний центр знаходиться в значно розвиненішій частині головного мозку”. [42 (С. 1, Е. 17 00:02:30)]

Останні позиції займають **контекстуальна заміна** (2, тобто 0,52%) (*girth* — ‘об’єми’ замість ‘обхват’, *perpetual motion* — ‘могутня сила’ замість ‘вічний рух’, **підбір синонімічного відповідника** (2, тобто 0,52%) (*feline* — ‘котяра’, *uterus* — ‘лоно’), стратегія **конкретизації** (2, тобто 0,52%) (*neuroscience* — ‘неврологія’, *psychic* — ‘телепат’), а також **заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови** (1, тобто 0,26%) (*to use a transporter* — ‘телепортуватися’), які радше можна назвати одиничними випадками, аніж способами перекладу, які регулярно застосовувалися впродовж роботи над перекладом першого сезону «Теорії великого вибуху».

Окрім вищезазначених способів коректного перекладу термінології (з огляду на загальну відповідність як усталеним, так і контекстуальним нормам) неодноразово трапляються випадки перекладу, здійсненого некоректно з кількох причин, серед яких можна зазначити нерозуміння контексту, недостатньо ретельний або неуважний пошук відповідника та загальні лексичні й морфологічні помилки. Загалом було нараховано 18 випадків **неправильного перекладу** термінології, що складає 4,65 % від усього загалу термінології, вжитої в першому сезоні «Теорії великого вибуху»:

“*Are misfiring neurons in your hippocampus preventing the conversion from short-term to long-term memory?*” — “Збої нейронів у твоєму гіпоталамусі заважають переходу від короткочасної пам’яті до доготривалої?”

Коректний переклад терміна — ‘гіпокамп’, гіпоталамус знаходиться в іншій ділянці головного мозку та виконує іншу функцію, а тому інформація спотворена і не відповідає загальній науковій точності фактів, притаманній серіалу); [42 (С. 1, Е. 6 00:14:34)]

У кількох випадках (загалом нараховано 3, тобто 0,78 % від загальної кількості) в україномовному дубляжі вжитий термін залишався **неперекладеним**:

- *FireWire* or *USB*?
- It depends on what bus you have available.

Переклад:

- *FireWire* чи *USB*?
- Все залежить від шини. [42 (С. 1, Е. 16 00:13:04)]

Наостанок, незалежно від обраного способу перекладу чи лексичної трансформації, слід урахувувати таку особливість перетворення іменників у перекладі, як зміна їхньої форми числа. Іменники, що вживаються виключно у формі однини або множини, достатньо розповсюджені й серед термінології різних доменів [9, с. 221–225]. Усього таких випадків було нараховано 31 — певні були обумовлені розбіжністю у формах чисел англійської та української мови як індивідуально, так і в поєднанні з іншими мовними одиницями:

“*No man should be forced to emblazon his chest with a Bengal tiger when common sense dictates it should be an army ant.*” — “Ніхто не має бути змушеним прикрашати груди бенгальським тигром, коли здоровий глузд підказує, що це має бути армія мурашок”. [42 (С. 1, Е. 13 00:03:45)]

Тепер, коли було розглянуто основні стратегії перекладу термінології в «чистому» вигляді, слід приділити увагу комбінованим способам перекладу термінології — тобто таким, де відтворений термін підлягає змінам відповідно до двох або більше перекладацьких стратегій. Попри те, що часом виникають труднощі з ідентифікацією додаткових тактик, застосованих у перекладі лексичних одиниць, здебільшого виявити їх цілком можливо: так, у першому сезоні ситкому «Теорія великого вибуху» було віднайдено 76 випадків

уживання змішаних способів перекладу термінології, що складає 19,64 % від усього загалу — майже 1/5 всієї термінологічної складової сезону. Зазвичай додаткових трансформацій потребують терміни із кількома складниками.

Найпоширенішими складниками змішаних тактик перекладу в першому сезоні, тобто такими, що комбінуються з найбільшою кількістю інших способів та трансформацій, є:

1. **Адаптивне транскодування** (45 випадків) найчастіше комбінується зі способами калькування та транслітерування, а також із лексичною трансформацією вилучення:

“*Now, try to increase your alpha-wave activity.*” — “Я спробую збільшити активність твоїх альфа-хвиль” [42 (С. 1, Е. 3 00:15:39)] (додатково застосовано калькування).

2. **Калькування** (21 випадок) в більшості випадків поєднується зі способом адаптивного транскодування:

- *Okay, I have a problem.*
- *It's called carpal tunnel syndrome, and quite frankly, you deserve it.*

Переклад:

- Гаразд, у мене проблема.
- Вона називається кистьовий тунельний синдром, і ти на це заслуговуєш [42 (С. 1, Е. 7 00:05:41)] (додатково застосовано адаптивне транскодування та транскрибування).

3. **Вилучення** (16 випадків) здебільшого комбінується зі способом адаптивного транскодування та трансформації заміни слова однієї частини мови на слово іншої частини мови:

“*My friend is having allergic reaction to peanuts.*” — “Вибачте, у мого друга алергія на арахіс”. [42 (С. 1, Е. 16 00:16:47)]

Переклад цієї фрази не можна вважати цілком коректним, адже він дещо спотворює сенс виразу. Поняття «алергія» є більш загальним, аніж «алергічна реакція», та використовується на позначення загальної схильності людини до подібних реакції, які є виявом цієї вродженої чи

набутої тенденції. Утім, варіант перекладу українською мовою виконує свою функцію та загалом зберігає оригінальну мету репліки англійською мовою. Додатково був застосований спосіб заміни слова однієї частини мови на слово іншої частини мови.

4. **Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови** (14 випадків) поєднується з різноманітними тактиками перекладу, однак найбільше простежуються випадки комбінації із трансформаціями додавання та вилучення:

“Yes, but anyone who knows anything about bacterial growth knows to pick up their refrigerated foods on the way out.” — “Так, проте кожен знайомий із динамікою росту бактерій знає, що морожену їжу треба брати біля виходу” [42 (С. 1, Е. 4 00:07:14)]

Словосполучення «бактеріальний ріст» із відносним складником є нехарактерним для української мови, а тому інтерпретується неправильно. Додавання «динаміка» до виразу є необхідним для правильної передачі сенсу українською мовою через її несумісність із тенденцією до вилучення в англійській.

5. **Додавання** (12 випадків) найбільше поєднується зі способом адаптивного транскодування.

“But if your research is going to have human applications, I suggest white mice. Their brain chemistry is far closer to ours.” — “Проте якщо твоє дослідження для людей, раджу білих мишей. У них хімічний склад мозку ближчий до нашого” [42 (С. 1, Е. 8 00:06:55)]

Хоча словосполучення «хімія мозку» є можливим, воно несе розмовний характер, а тому недостатньо відповідає оригінальному вислову та загальній манері спілкування персонажа. Відповідно, вислів було розширено із додаванням елемента «склад». Додатково було застосовано заміну слова однієї частини мови на слово іншої частини мови).

6. **Словниковий відповідник** (10 випадків) найчастіше комбіновано зі способом адаптивного транскодування:

“Paradoxes are part of nature. I mean, think about light. If you look at Huygens, light is a wave, as confirmed by the double-slit experiments.” — “Парадокси — частина природи. Візьмімо світло: згідно з Гюйгенсом, світло — це хвиля, що підтверджується експериментом з двома щілинами” [42 (С. 1, Е. 1 00:11:30)] (додатково застосовано змішане транскодування).

7. Контекстуальна заміна (8 випадків):

“Well, I don't know about your sex drive, but I'm probably good till New Year's.” — “Не знаю, як твої потреби, а мої задоволені до Нового року”. [42 (С. 1, Е. 5 00:16:59)]

У діалозі відбувається обговорення нещодавнього статевого акту між двома персонажами, а тому контекст цілком вказує на характер потреб, які мають на увазі в цьому діалозі. Додатково було застосовано трансформацію вилучення.

8. Транслітерування (7 випадків):

“What happens if you use argon lasers instead of helium-neon?” — “Що буде, якщо ти використаєш аргоновий лазер замість гелієво-неонового?” [42 (С. 1, Е. 12 00:07:20)] (додатково застосовано адаптивне транскодування).

9. Змішане транскодування (6 випадків):

“Yeah, well, it's just some quantum mechanics with a little string theory doodling around the edges. That part's just a joke. It's a spoof of the Born-Oppenheimer approximation.” — “Так, лише квантова механіка з елементами теорії струн. А оця частина просто жарт, пародія на апроксимацію Борна-Оппенгеймера” [42 (С. 1, Е. 1 00:06:45)] (додатково застосовано адаптивне транскодування).

10. Вибір варіантного відповідника (5 випадків):

“Excuse me. If I were to give up at the first hitch, I never would have identified the fingerprints of string theory in the aftermath of the big bang.” — “Даруй, якби я здавався одразу, ніколи б не виявив ознаки теорії струн у наслідках Великого вибуху”. [42 (С. 1, Е. 1 00:17:54)]

Слово *string* має одразу кілька значень — ‘рядок’, ‘нитка’, ‘мотузка’ і т. под., однак у поєднанні з *theory* вибір правильного варіантного відповідника стає очевидним. Додатково було застосовано способи калькування та адаптивного транскодування.

11. Транскрибування (5 випадків):

“*It's startling you haven't considered a Lorentz invariant or field theory approach.*” — “Приголомшує, що ти не розглядав Лоренц інваріант і ще не наблизився до теорії поля” [42 (С. 1, Е. 12 00:03:47)] (додатково застосовано транскодування).

12. Антонімічний переклад (2 випадки):

“*What is the lightest element on Earth with no stable isotope?*” — “Найсвітліший елемент на землі з нестабільним ізотопом” [42 (С. 1, Е. 13 00:14:20)]

Еквівалентна частка ‘не’ приєднується до прикметника й утворює ‘нестабільний’ шляхом антонімічного перекладу. Додатково було використано спосіб адаптивного транскодування. Незважаючи на коректний переклад терміну, сенс речення було спотворено неправильною інтерпретацією фрази *the lightest element* як ‘найсвітліший елемент’ замість ‘найлегший елемент’.

13. Підбір синонімічного відповідника (2 випадки):

“*In winter, that seat is close enough to the radiator to remain warm yet not so close as to cause perspiration.*” — “Узимку батарея досить близько, аби було тепло, але не досить близько, щоб упріти”. [42 (С. 1, Е. 1 00:07:43)]

З урахуванням застосування заміни слова однієї частини мови на слово іншої частини мови відповідним перекладом слова *perspiration* було би ‘(с)пітніти’, однак із незрозумілої причини було використано більш простомовний відповідник.

Ширший перелік комбінованих способів перекладу та кругову діаграму з кількісно-відсотковими підрахунками наведено в Таблиці 4 та Додатку 3 відповідно.

Тематика та наукова сфера термінології певним чином також впливає на вибір стратегії або способу її перекладу. Наприклад, тенденція до найменування фізичних явищ на честь дослідників (*Born-Oppenheimer approximation* — ‘апроксимація Борна-Оппенгеймера’) вимагає передачі імені вченого шляхом транскодування; подібний принцип простежується й у медично-біологічній сфері (*Alzheimer's* — ‘хвороба Альцгеймера’). Найбільший вплив на медичну термінологію мали латинська та грецька мови, а тому значна кількість коренів термінології цієї сфери має корені відповідних походжень (*sinus infection* — ‘синусит’, *agoraphobia* — ‘агорафобія’). [6, с. 95–100] [7, с. 424] Українська ІТ та технічна термінологія формуються шляхом калькування зі ще більшою частотою в порівнянні з проаналізованими вище сферами вжитку (*computer* — ‘комп’ютер’) [13, с. 164–166], однак у досліджуваному фрагменті серіалу часто такі терміни лишаються неперекладеними зі збереженням відображення латинською абеткою (*FireWire*).

На основі проаналізованих одиниць тяжіння до трансформації транскодування також виявляється у філософічному домені через її тісний зв’язок із античними мовами (*thesis* — ‘тезис’), глибокими історичними коренями науки та актуальністю багатьох давніх першоджерел. Водночас, незважаючи на належність лінгвістики до тієї ж групи академічних дисциплін, що й філософія (гуманітарні науки), додатково спостерігається тенденція до вибору словникового відповідника (*preposition(s)* — ‘прийменник(и)’) через мовну диверсифікацію та відносно більшу сучасність наукових робіт, а також постійний розвиток мов усього світу, що вимагає проведення регулярних досліджень та оновлення поглядів на попередні наукові засади.

Висновки до розділу 2

Для аналізу функціонування та перекладу термінологічної лексики було обрано багатоголосий закадровий дубляж першого сезону американського

ситкому «Теорія великого вибуху», підготовлений студією «Так Треба Продакшн» для каналу «Comedy Central».

Було виконано кількісно-відсоткові підрахунки сфер та полів діяльності терміноодиниць, ужитих у першому сезоні (фізика, біологія, медицина, техніка, хімія, математика, військова термінологія, астрономія, лінгвістика, філософія тощо), серед яких провідну роль, як і очікувалося, відіграє домен фізики (106 термінів із 387), адже більшість головних героїв серіалу є науковцями саме в цій сфері. Додатково було проаналізовано закономірності між сферами термінів та тактиками перекладу, застосованих до їх передачі, а також досліджено вживання термінологічної лексики в серіалі задля створення комічного ефекту на основі гумору саркастичного та *deadpan* характеру, який вдало поєднується із використанням термінів у складі сталих виразів та метафор.

У результаті дослідження термінологічного загалу першого сезону «Теорії великого вибуху» була здійснена їх класифікація за способами перекладу й трансформаціями. У процесі було виявлено, що провідну роль у перекладі термінологічних одиниць у серіалі відіграла стратегія вибору словникового відповідника (116 термінів). Друге місце за частотою застосування посів спосіб транскодування чотирьох видів (усього 91 термін). Наступною найбільш поширеною тактикою перекладу є калькування (23 терміна), за якою слідує вилучення, генералізація, додавання та інші.

Додатково було виявлено 18 випадків неправильного перекладу термінології та три випадки збереження терміну в оригінальному вигляді без перекладу. У процесі дослідження термінологічного загалу першого сезону «Теорії великого вибуху» також було розглянуто змішані способи перекладу та трансформації, у яких задля передачі лексичної одиниці тексту оригіналу водночас поєднується дві або три тактики перекладу — усього таких випадків було віднайдено 76. Найбільш комбінованими способами перекладу та трансформаціями виявилися адаптивне транскодування (45 випадків), калькування (21 випадок) та вилучення (16 випадків).

Сфера вжитку термінології певною мірою впливає на вибір способу перекладу або лексичної трансформації, застосованої до неї. Наприклад, спосіб транскодування використовується для передачі назв фізичних явищ та синдромів, які у своєму складі мають власну назву. Спосіб калькування часто застосовується до термінів сфери ІТ та техніки, терміноодиниці домену філософії здебільшого транскодуються через тісний зв'язок сфери із античними мовами та давніми першоджерелами, а в лінгвістиці, натомість, частіше тяжіють до вибору словникового відповідника, що зумовлено мовним розмаїттям та відносною сучасністю багатьох досліджень.

Кількісні та відсоткові розрахунки способів перекладу та перекладацьких трансформацій можуть вказувати на поточну невизначеність у напрямі розвитку українськомовного перекладу, адже, з одного боку, відзначається прагнення до очищення мови від запозичень, що підтверджується провідною позицією способу вибору словникового відповідника, однак, з іншого боку, активна взаємодія українського інформаційного простору з іноземними потребує інтернаціоналізації терміноодиниць, що демонструє багаторазове використання всіх чотирьох типів транскодування в процесі перекладу англomовної термінології.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. З розширенням термінологічного пласта лексики та його проникненням у різноманітні сфери життя, що викликано активним розвитком науки в останні десятиліття та глобальною співпрацею наукової спільноти, виникає гостра потреба в дослідженні терміноодиниць, їхнього функціонування та тактик перекладу в текстах різних жанрів. Доступність наукового знання широким масам населення вимагає особливого підходу до ефективного перекладу термінів наукового характеру в нових форматах, відмінних від тих, що асоціюються з відповідним функціональним стилем.

Поняття терміна було розкрито як слово або словосполучення, яке вживається на позначення чітко визначене спеціальне поняття певної галузі науки, суспільного життя тощо. Мовний реєстр та функціональні стилі (науковий, публіцистичний, офіційно-діловий, розмовно-побутовий та художній) були схарактеризовані як основні контекстотвірні чинники, а основними функціями термінологічних одиниць було визначено репрезентативну, сигніфікативну та комунікативну.

2. Відповідно до класифікації В. І. Карабана було окреслено основні способи перекладу та перекладацькі трансформації, що слугувало орієнтиром для подальшого аналізу перекладу дібраного емпіричного матеріалу із першого сезону серіалу. До таких належать: транскодування, калькування, контекстуальної заміни, смислового розвитку, антонімічного перекладу й описового перекладу, та лексичні трансформації конкретизації, генералізації, додавання, вилучення і заміни слова однієї частини мови на слово іншої частини мови.

3. У результаті здійснення суцільної вибірки емпіричного матеріалу з першого сезону «Теорії великого вибуху», було укладено корпус досліджуваних одиниць, який налічує 387 термінів. Провідну позицію серед полів діяльності із найбільшою частотою вжитку займає, як і очікувалося, домен фізики. Наступні за продуктивністю позиції займають домен біології,

медицини, техніки, хімії та інші. Обрані терміни було проаналізовано в контексті реплік персонажів, у результаті чого втілення репрезентативної, сигніфікативної та інформативної функцій відображалося в науковій комунікації персонажів; емотивної — у побутових ситуаціях, прагматичної — у контексті наукових дискусій та в спілкуванні із жінками, а фактичної — у міжособистісному спілкуванні на спільні теми та в романтичних ситуаціях, що поєднує використання термінів як у стандартному, так і нестандартному контекстах, і на чому ґрунтується специфічний гумор серіалу, який виявляється в безлічі випадків вжитку термінології в метафоричному сенсі, у складі сталих виразів та інших обставин використання іронії та сарказму.

4. Провідну позицію за частотою застосування серед усіх тактик перекладу в першому сезоні займає спосіб вибору словникового відповідника (29,97 %). Наступну сходинку посідає спосіб транскодування — усього ним було перекладено 23,51 % усіх вжитих термінів. Третю позицію займає спосіб калькування (5,94 %), який передує решті способів та трансформацій: вилучення (4,13%), генералізація (2,84 %), додавання (2,07 %), смисловий розвиток (1,81 %), вибір варіантного відповідника (1,81 %), описовий переклад (1,03 %), контекстуальна заміна (0,52%), підбір синонімічного відповідника (0,52%), конкретизація (0,52%), а також заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови (0,26%). Додатково було проаналізовано випадки комбінації тактик перекладу (19,64 % від усього загалу) — найбільш часто поєднуваними з іншими способами перекладу та лексичними трансформаціями виявилися адаптивне транскодування (у 45 випадках комбінування із 76), калькування (21 випадок) та вилучення (16 випадків).

Статистичні дані, отримані в результаті дослідження, наочно відображають амбівалентну природу розвитку сучасного мово- та перекладознавства, які водночас тяжіють як у бік очищення мови від іноземних запозичень, так і в бік невпинного розширення внаслідок поповнень лексику іншомовного походження. З одного боку, зі зростанням національної свідомості та рівня патріотизму через події останнього

десятиліття, активізувалося прагнення до підтримання чистоти мови, що підкріплюється першозначною позицією способу вибору словникового відповідника, де перевага надається словам українського походження. З іншого боку, не можна заперечувати відчутний вплив інших мов, насамперед англійської, на формування сучасного українського лексикону як у повсякденному житті на тлі розвитку міжнародної взаємодії користувачів інтернету, так і всередині наукової спільноти, яка з кожним роком стає все більш інтернаціоналізованою, що підкріплюється активним використанням транскодування різних типів у перекладі першого сезону серіалу.

Така неоднозначність у напрямі розвитку дає підстави для подальшого дослідження питання руху сучасного перекладознавства та покращення якості майбутніх перекладів, а тому робота з аналізу особливостей функціонування та перекладу термінів на матеріалі ситкому «Теорія великого вибуху» може слугувати початком майбутніх досліджень на тему вищеписаної дихотомії, а також доповнити розуміння актуальних тактик перекладу, які можуть бути застосовані для перекладу майбутніх фільмів та серіалів на тематику, подібну до «Теорії великого вибуху».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк Н. М., Славова Л. Л. *Present-day English Terminology: Theory and Practice* : навчальний посібник. Житомир, 2016. 120 с. С. 11, 25–26.
2. Артикуца Н. В. Основи вчення про юридичний термін і юридичну термінологію. *Українська термінологія і сучасність*: зб. наук. праць. 2005. № 6. С. 86.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Вид. центр «Акад.», 2004. 344 с. С. 335–336.
4. Вакуленко М. О. Вдалих термін: проблема вибору. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*: збірник наукових статей / Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія» (відповід. ред. В. Ожоган). 2016. № 2. С. 27–33.
5. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М. Кочерган. – Київ: Видавничий центр «Академія», 2001. – 368 с. С. 29.
6. Грецькі та латинські терміни в мові медицини і фармації / В. С. Доля, В. І. Мозуль, Л. І. Бородін, І. О. Власенко. *Журнал «Фармацевт»*. 2014. № 2. С. 95–100.
7. Закалюжний М. М., Паласюк Г. Б. Латинська мова і основи медичної термінології. Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. 424 с.
8. Зубков М. Г. Доцільність запозичання та правильність запозичин в українській мові. Проблеми української термінології : зб. наук. пр. учасників XVII Наук. онлайн-конф. СловоСвіт 2022. 2022. № 30. С. 24–32.
9. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с. С. 221–225, 279, 282–292, 308–313.
10. Кияк Т. Р. Функції та переклад термінів у фахових текстах. Вісник нац. ун-ту Львівська політехніка. Проблеми української термінології. 2008. № 620.

11. Кияк Т. Р., Каменська О. І. Семантичні аспекти нормалізації термінологічних одиниць. *Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка*. 2008. № 38. С. 77–80.
12. Кочан І. М. Словотвірні норми і термінологія. *Термінологічний вісник*. 2013. № 2(1). С. 202–209.
13. Кучман І. М. Переклад англійських термінів у галузі комп'ютерних технологій. *Вісник Житомир. держ. ун-ту імені Івана Франка*. 2005. № 23. С. 164–166.
14. Лютий Т. В. Масова і популярна культура: проблема демаркації. *Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство*. 2019. Т. 3. С. 85–99.
15. Лютянська Н. І. Особливості закадрового перекладу документальних фільмів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2021. № 49(2). С. 166–169.
16. Мойсієнко А. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика / А. Мойсієнко, О. Бас-Кононенко, В. Бондаренко. – Київ: Знання, 2010. – 270 с. С. 174-177.
17. Найбич К. О. Особливості відтворення англомовної термінології українською мовою (на матеріалі ситкому «Теорія великого вибуху»). *Актуальні питання лінгвістики, світової літератури та художнього перекладу : Програма наук. конф.*, м. Львів. 2024. С. 50–52.
18. Опанасюк М. М., Кухарчук Г. В. Словотвірно-структурні особливості технічної термінології. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/kuharchuk.php>.
19. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти : монографія / Т. Р. Кияк, А. С. Д'яков, З. Б. Куделько. Київ : КМ Academia, 2000. 216 с. С. 15.
20. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови : підручник. Київ : Либідь, 1993. 248 с. С. 6–17.

21. Русаков С. С. Масова та популярна культура: спільне та відмінне. *Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць*, м. Київ, 2011. № 49 (7). С. 326–331.
22. Селігей П. О. Пуризм у термінології: український досвід на європейському тлі. *Мовознавство*. 2008. № 1. С. 49–66.
23. Словотвір сучасної української літературної мови: монографія / Г. Гнатюк, К. Городенська, А. Грищенко. – Київ: Наукова думка, 1979. – 405 с. С. 9–10.
24. Термінологія : навч. посіб. / : Д. В. Фурт, Л. А. Дмитрук. Кривий ріг : М-во освіти і науки України, 2020. 172 с. С. 18.
25. Томіленко Л. М. Морфологічний спосіб творення нових іменників-термінів у Словнику української мови в 20-ти томах. *Мовознавство*. 2009. № 2. С. 69–78.
26. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. 160 с. С. 88–97.
27. Фахова українська мова : навч. посіб. / : Л. А. Васенко, В. В. Дубіч., О. М. Кринець. Київ : Центр учб. літ., 2008. 272 с. С. 74.
28. Шевельов Ю. Пуризм в українській мові. *Українські вісті*. 1966. 5 черв. (Ч. 23). С. 2–3.
29. Щерба Д. В. Функції термінів в сучасному термінознавстві. *Нова філологія*. Збірник наукових праць. 2007. № 36. С. 194–198.
30. Džuganová V. English Medical Terminology—Different Ways of Forming Medical Terms / V. Džuganová. – Bratislava: Comenius University, 2013, p. 59.
31. Joos M. The Five Clocks: A linguistic excursion into the five styles of English usage. New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1967. 108 p.
32. Konzack L. Geek Culture: The Third Counter-Culture Presented at FNG2006. Preston, 2006.

33. Molina L., Amparo H. Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach. / L. Molina, H. Amparo – 2002 – Vol. 47, №4 – p. 498–512., p. 500.
34. Rishel M. A. Writing humor. Detroit : Wayne State University Press, 2002. 166 p.
35. Zhao T., Zhang W. Science popularization ways in the digital space. Український педагогічний журнал. 2023. No. 3. P. 32–36.

ДОВІДКОВІ ДЖЕРЕЛА

36. Великий тлумачний словник сучасної української мови / В. Бусел. (уклад. і голов. ред.) – Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с. С. 516. [калькування]
37. Ганич Д., Олійник І. Словник лінгвістичних термінів. / Д. Ганич, І. Олійник. – Київ: Вища школа, 1985. – 360 с. С. 162. [однозначність/моносемантичність]
38. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / А. Волков. Чернівці : Золоті литаври, 2001. 636 с. С. 268–269. [контекст]
39. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-укл. Ю. Ковалів – Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 2 М.–Я. – 622 с. С. 116, 497. [неологізм+транскодування]
40. Словник української мови: том 10 / ред. І. К. Білодід. Київ : Наук. думка, 1979. 658 с. С. 88. [походження слова «термін»]
41. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол) та ін. Київ : Ін-т філософії ім. Григорія Сковороди НАН України: Абрис, 2002. 742 с. С. 634. [термін]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

42. The Big Bang Theory First Season Subtitles. URL: <https://subdl.com/subtitle/sd1300070/the-big-bang-theory/first-season>.

ДОДАТКИ

Таблиця 1

№	Термін англійською	Термін українською	Способи перекладу	Тематика
1.	(no) stable isotope	нестабільний ізотоп	Адаптивне транскодування, антонімічний переклад	Фізика
2.	(use a) transporter	телепортуватися	Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови	Фізика
3.	addiction	—	Вилучення	Медицина
4.	adhesive	клей	Словниковий відповідник	Фізика
5.	adjective	—	Вилучення	Лінгвістика
6.	agoraphobia	агорафобія	Адаптивне транскодування	Медицина
7.	air-flow patterns	потоки повітря	Вилучення	Фізика
8.	allergic reaction	алергія	Вилучення, заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови	Медицина
9.	alpha males	альфа-самці	Словниковий відповідник	Біологія
10.	alpha-wave activity	активність альфа-хвиль	Калькування, адаптивне транскодування	Біологія
11.	Alzheimer's	хвороба Альцгеймера	Додавання	Медицина
12.	amygdala	мозочкова мигдалина	Словниковий відповідник	Біологія

13.	aneurism	аневризм	Неправильний переклад	Медицина
14.	anodized aluminum	анодований метал	Генералізація	Хімія
15.	anthropologist	антрополог	Адаптивне транскодування	Біологія (Антропологія)
16.	antibodies	антитіла	Калькування	Біологія
17.	Applied Particle Physics	прикладна фізика елементарних частинок	Додавання, адаптивне транскодування	Фізика
18.	Applied Physics	прикладна фізика	Адаптивне транскодування, вибір варіантного відповідника	Фізика
19.	area under a curve	площа під кривою	Калькування	Математика
20.	argon lasers	аргоновий (лазер)	Адаптивне транскодування	Фізика
21.	arousal	збудження	Словниковий відповідник	Біологія
22.	artificial computer intelligence	штучний комп'ютерний інтелект	Калькування	ІТ
23.	artificial satellite	штучний супутник	Калькування	Техніка
24.	asthma	астма	Змішане транскодування	Медицина
25.	astrology	астрологія	Адаптивне транскодування	Псевдонауки
26.	atomic clock	атомний годинник	Калькування	Фізика
27.	attoseconds	атосекунди	Адаптивне транскодування	Фізика
28.	bacterial growth	динаміка росту бактерій	Додавання, заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови	Біологія

29.	battalion	батальйон	Змішане транскодування	Військова термінологі я
30.	beta function	бета-функція	Адаптивне транскодування	Фізика
31.	Big Bang	великий вибух	Калькування	Фізика
32.	biochemistry	біохімія	Словниковий відповідник	Біологія
33.	biofeedback	біологічний зворотний зв'язок	Калькування	Біологія
34.	biology	біологія	Адаптивне транскодування	Біологія
35.	birth canal	родові шляхи	Словниковий відповідник	Біологія
36.	black hole	чорна діра	Калькування	Астрономія
37.	blitzkrieg	бліцкриг	Адаптивне транскодування	Військова термінологі я
38.	blood	кров	Словниковий відповідник	Біологія
39.	bodily functions	потреби	Вилучення, контекстуальна заміна	Біологія
40.	body fat	жир	Вилучення	Біологія
41.	bones	кістки	Словниковий відповідник	Біологія
42.	Born- Oppenheimer approximation	апроксимація Борна- Оппенгеймера	Змішане транскодування, адаптивне транскодування	Фізика
43.	bosonic string theory	теорія бозонних струн	Калькування, адаптивне транскодування	Фізика
44.	bowel movements	випорожнення	Словниковий відповідник	Біологія
45.	brain chemistry	хімічний склад мозку	Додавання, заміна слова однієї частини мови на	Біологія

			слово іншої частини мови	
46.	brains	розум; мозок	Вибір варіантного відповідника; словниковий відповідник	Біологія
47.	breasts	груди; буфери	Словниковий відповідник; підбір синонімічного відповідника	Біологія
48.	briefs	справи	Вибір варіантного відповідника	Юридична термінологія
49.	calipers	колодки	Неправильний переклад	Техніка
50.	calorie	калорія	Адаптивне транскодування	Фізика
51.	cannibalism	канібалізм	Змішане транскодування	Біологія
52.	carbohydrate delivery system	система доставки вуглеводів	Калькування, адаптивне транскодування	Біологія
53.	carbon nanotubes	карбонові нанотруби	Адаптивне транскодування	Техніка
54.	carpal tunnel syndrome	кистьовий тунельний синдром	Калькування, адаптивне транскодування, транскрибування	Медицина
55.	Casimir effect	ефект Казимира	Змішане транскодування	Фізика
56.	CAT scan	томографія	Вилучення, адаптивне транскодування	Медицина
57.	cavalry	кавалерія	Адаптивне транскодування	Військова термінологія

58.	cave painting	наскельний живопис	Словниковий відповідник	Історія
59.	cells	клітини	Словниковий відповідник	Біологія
60.	centrifugal force	центрифурна сила	Неправильний переклад	Фізика
61.	centrifuge	центрифуга	Адаптивне транскодування	Фізика
62.	centripetal force	відцентрова (сила)	Неправильний переклад	Фізика
63.	checkmate	шах і мат	Словниковий відповідник	Спорт
64.	chest	груди	Словниковий відповідник	Біологія
65.	circuit breaker	автоматичний вимикач	Словниковий відповідник	Фізика
66.	circumcision	обрізання	Словниковий відповідник	Медицина
67.	clavicle	ключиця	Словниковий відповідник	Біологія
68.	coefficient	коефіцієнт	Змішане транскодування	Математика
69.	coffee klatch	кав'ярня	Смисловий розвиток	Культура
70.	cognitive processing centers of (your) brain	центр мозку, відповідальний за когнітивні процеси	Адаптивне транскодування, додавання	Біологія
71.	coitus	статевий акт	Словниковий відповідник	Біологія
72.	cold fusion	холодний синтез	Словниковий відповідник	Фізика
73.	colon	кишечник	Словниковий відповідник	Біологія
74.	colonoscopy	колоноскопія	Адаптивне транскодування	Медицина
75.	computer	комп'ютер	Адаптивне транскодування	Техніка

76.	conception	зачаття	Словниковий відповідник	Біологія
77.	condiment ratio	коефіцієнт відношення	Словниковий відповідник	Математика
78.	control group	контрольна група	Калькування?	Медицина
79.	corneas	рогівка	Словниковий відповідник	Біологія
80.	cosmic radiation	космічна радіація	Адаптивне транскодування	Фізика
81.	crotch	ширинка	Смисловий розвиток	Біологія
82.	cryogenic storage	криогенне сховище	Адаптивне транскодування, словниковий відповідник	Фізика
83.	culinary science	основи кулінарії	Словниковий відповідник, адаптивне транскодування	Кулінарія
84.	cultures	культури	Адаптивне транскодування	Біологія
85.	data	дані	Словниковий відповідник	ІТ
86.	decontamination shower	дезінфікуючий душ	Калькування, заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови	Хімія
87.	degrees Celsius	градуси за Цельсієм	Словниковий відповідник	Фізика
88.	detoxing	детоксикація	Словниковий відповідник	Медицина
89.	dials	годинник	Неправильний переклад	Техніка
90.	differential	диференціал	Змішане транскодування	Математика

91.	dimensions	вимір	Словниковий відповідник	Фізика
92.	dispersion of sunlight	дисперсія сонячного світла	Калькування, адаптивне транскодування	Фізика
93.	DNA	ДНК	Словниковий відповідник	Біологія
94.	dopamine	дофамін	Адаптивне транскодування	Хімія
95.	double-blind studies	подвійне сліпе (дослідження)	Калькування	Медицина
96.	double-slit experiments	експеримент із двома щілинами	Змішане транскодування, словниковий відповідник	Фізика
97.	drug intervention	допомогти звільнитися від наркозалежності	Описовий переклад	Медицина
98.	ear infection	хвороба вуха	Генералізація	Медицина
99.	Earth	Земля	Словниковий відповідник	Астрономія
100.	Ebola	вірус Ебола	Додавання, транслітерування	Медицина
101.	eggs	яйця	Неправильний переклад	Біологія
102.	electrodes	електрод	Транслітерування	Фізика
103.	element	елемент	Транлітерування	Хімія
104.	emitter	емітер	Транскрибування	Фізика
105.	enema	клізма	Словниковий відповідник	Медицина
106.	energy storage capacity	енергозберігаючі властивості	Словниковий відповідник	Фізика
107.	engineer	машинобудівник	Словниковий відповідник	Техніка
108.	engineering	машинобудування	Словниковий відповідник	Техніка
109.	entropy	ентропія	Адаптивне транскодування	Фізика

110.	epinephrine	епінефрин	Транскрибування	Хімія
111.	equations	рівняння	Словниковий відповідник	Математика
112.	ergs	ерги	Адаптивне транскодування	Фізика
113.	essay	твір	Генералізація	Література
114.	estate	майно	Вибір варіантного відповідника	Економіка
115.	eta meson	ета мезон	Змішане транскодування	Фізика
116.	evolutionary tree	дерево еволюції	Калькування?	Біологія
117.	exchange rate	курс	Вилучення	Економіка
118.	experimental pharmaceuticals	експериментальні ліки	Адаптивне транскодування, словниковий відповідник	Медицина
119.	experimental physicist	фізик	Вилучення, адаптивне транскодування	Фізика
120.	eye surgery	операція на очах	Словниковий відповідник	Медицина
121.	fallopian tubes	фалопієві труби	Адаптивне транскодування	Біологія
122.	false vacuums	несправжній вакуум	Калькування, транслітерування	Фізика
123.	febrile delirium	гарячкове марення	Словниковий відповідник	Медицина
124.	feline	котяра	Підбір синонімічного відповідника	Біологія
125.	fertilization	запліднення	Словниковий відповідник	Біологія
126.	fever	лихоманка	Словниковий відповідник	Медицина
127.	fiber content	вміст клітковини	Калькування	Біологія
128.	fiber-optic cable	—	Вилучення	Фізика

129.	field theory approach	теорія поля	Вилучення, адаптивне транскодування	Фізика
130.	FireWire	FireWire	Відсутність перекладу	Техніка
131.	flesh	плоть	Словниковий відповідник	Біологія
132.	fluid intake and output	водний баланс	Смисловий розвиток	Біологія
133.	force	сила	Словниковий відповідник	Фізика
134.	foreskin	крайня плоть	Словниковий відповідник	Біологія
135.	Fractional T1	інтернет-канал	Смисловий розвиток	Техніка
136.	frame-dragging	затягування інерційних систем відліку	Описовий переклад	Фізика
137.	fraternal twins	різнойцеві близнята	Словниковий відповідник	Біологія
138.	freckling	ластовиння	Словниковий відповідник	Медицина
139.	free electron laser	лазер на вільних електронах	Змішане транскодування, калькування	Фізика
140.	front-end alignment	вирівняв	Вилучення, заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови	Фізика
141.	gases	гази	Адаптивне транскодування	Фізика
142.	general surgeon	хірург	Вилучення	Медицина
143.	genetic diversity	генетична різноманітність	Неправильний переклад	Біологія
144.	genetic integrity	генетична чистота	Адаптивне транскодування,	Біологія

			контекстуальна заміна	
145.	genetic mutation	генетична мутація	Адаптивне транскодування	Медицина
146.	genetic predisposition	генетична схильність	Словниковий відповідник	Біологія
147.	geneticist	генетик	Адаптивне транскодування	Біологія
148.	geosynchronous orbit	геостаціонарна орбіта	Адаптивне транскодування	Астрономія
149.	germaphobe	гермафоб	Адаптивне транскодування	Медицина
150.	giant magnetoresistance	гігантський магнітоопір	Калькування	Фізика
151.	girth	об'єми	Контекстуальна заміна	Математика
152.	gravities	густина	Вибір варіантного відповідника	Фізика
153.	gravity probe	гравітаційний зонд	Словниковий відповідник	Техніка
154.	grenade	граната	Словниковий відповідник	Військова термінологія
155.	growth medium	живильне середовище	Словниковий відповідник	Біологія
156.	gum disease	запалення ясен	Словниковий відповідник	Медицина
157.	gurney	візок	Словниковий відповідник	Медицина
158.	gynecologist	гінеколог	Адаптивне транскодування	Медицина
159.	hand grenade	граната	Вилучення	Військова термінологія
160.	hard drive	жорсткий диск	Калькування	Техніка
161.	hard-disk drives	жорсткі диски	Словниковий відповідник	Техніка

162.	healthcare	система охорони здоров'я	Додавання	Медицина
163.	heart	серце	Словниковий відповідник	Біологія
164.	heart attacks	серцевий напад	Калькування	Медицина
165.	heart rate	сердечний ритм	Словниковий відповідник	Біологія
166.	helium-neon (lasers)	гелієво-неоновий лазер	Адаптивне транскодування, транслітерування	Фізика
167.	heroin addict	наркоман	Генералізація	Біологія
168.	heterotic string theory	теорія гетеротичних струн	Калькування, адаптивне транскодування	Фізика
169.	high energies	високі енергії	Калькування, адаптивне транскодування	Фізика
170.	high-energy particles	високоенергетичні частинки	Калькування	Фізика
171.	hippocampus	гіпоталамус	Неправильний переклад	Біологія
172.	Homo habilis	Гомо Хабіліс	Змішане транскодування	Біологія
173.	human	людина	Словниковий відповідник	Біологія
174.	hypothalamus	гіпоталамус	Адаптивне транскодування	Біологія
175.	immune system	імунітет	Вилучення	Біологія
176.	inadequate serotonin production	неконтрольоване виділення серотоніну	Неправильний переклад	Медицина
177.	inclined plane	похила площина	Словниковий відповідник	Математика
178.	increase in perspiration	виступив піт	Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови,	Медицина

			словниковий відповідник	
179.	indigestion	отравлення	Неправильний переклад	Медицина
180.	inertia	інерція	Адаптивне транскодування	Фізика
181.	infantry division	піхотна дивізія	Адаптивне транскодування, заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови, словниковий відповідник	Військова термінологія
182.	influenza	грип	Словниковий відповідник	Медицина
183.	infrared repeater	інфрачервоний порт	Контекстуальна заміна, калькування	Фізика
184.	injury	травма	Словниковий відповідник	Медицина
185.	integral	інтеграл	Транслітерування	Математика
186.	integrated circuits	інтегральні схеми	Словниковий відповідник	Техніка
187.	intestinal polyps	поліпи з кишечника	Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови, транскрибування	Біологія
188.	ionized plasma	іонізована плазма	Адаптивне транскодування, транскрибування	Фізика
189.	isospin singlet partner	ізоспіновий сенглетний партнер	Неправильний переклад	Фізика
190.	kidneys	нирки	Словниковий відповідник	Біологія

191.	kilowatt	кіловат	Адаптивне транскодування	Фізика
192.	knee	коліно	Словниковий відповідник	Біологія
193.	lactose intolerant	алергія на лактозу	Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови, адаптивне транскодування	Медицина
194.	Lambda	лямбда	Адаптивне транскодування	Математика
195.	laser array	лазерна матриця	Контекстуальна заміна, заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови	Фізика
196.	laser beam	лазерний промінь	Калькування?	Фізика
197.	LASIK	лазерна корекція	Генералізація	Медицина
198.	lawyer	адвокат	Словниковий відповідник	Юридична термінологія
199.	laxative	проносне	Словниковий відповідник	Медицина
200.	light pulse	імпульс світла	Калькування	Фізика
201.	light-years	світлові роки	Калькування	Фізика
202.	linguistics	лінгвістика	Адаптивне транскодування	Лінгвістика
203.	liquid cooler	рідинний охолоджувач	Калькування	Фізика
204.	liquid nitrogen	рідкий азот	Словниковий відповідник	Хімія
205.	loins	дитина	Підбір синонімічного відповідника, смысловий розвиток	Біологія

206.	long-term memory	довготривала пам'ять	Словниковий відповідник	Біологія
207.	Lorentz invariant	Лоренц-інваріант	Транскрибування, транскодування	Фізика
208.	low sperm count	мало сперматозоїдів	Вилучення, заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови	Медицина
209.	lower intestine	кишечник	Вилучення	Біологія
210.	magnets	магніти	Адаптивне транскодування	Фізика
211.	magnifying glass	лупа	Словниковий відповідник	Фізика
212.	mammal	ссавець	Словниковий відповідник	Біологія
213.	manganese	марганець	Словниковий відповідник	Хімія
214.	Mars rover	марсохід	Словниковий відповідник	Техніка
215.	mass	маса	Адаптивне транскодування	Фізика
216.	mate	партнер	Словниковий відповідник	Біологія
217.	mating	парування	Словниковий відповідник	Біологія
218.	medication	препарати	Словниковий відповідник	Медицина
219.	menopause	менопауза	Адаптивне транскодування	Медицина
220.	meson	мезон	Змішане транскодування	Фізика
221.	moisture barrier	гідробар'єр	Словниковий відповідник, адаптивне транскодування	Фізика

222.	molecular bonds	молекулярні зв'язки	Адаптивне транскодування, калькування	Фізика
223.	molecular cloud	молекулярний газ	Адаптивне транскодування, контекстуальна заміна	Астрономія
224.	molecular integrity	молекулярна цілісність	Калькування, адаптивне транскодування	Фізика
225.	molecular positronium	молекулярний позитроній	Адаптивне транскодування	Фізика
226.	molecules	молекули	Адаптивне транскодування	Фізика
227.	mucus	слиз	Словниковий відповідник	Біологія
228.	Natural History	природнича історія	Словниковий відповідник	Біологія
229.	needler	голкова рушниця	Словниковий відповідник	Військова термінологія
230.	neocortex	частина головного мозку	Описовий переклад	Біологія
231.	neurochemical overlay	нейрохімічні процеси	Контекстуальна заміна, словниковий відповідник	Біологія
232.	neurons	нейрони	Адаптивне транскодування	Біологія
233.	neuroscience	нейрологія	Словниковий відповідник	Біологія
234.	neuroscience	неврологія	Конкретизація	Біологія
235.	neuroscientists	нейролог	Словниковий відповідник	Біологія
236.	non-inertial reference frame	неінерційна система відліку	Словниковий відповідник	Фізика
237.	numbers	—	Вилучення	Математика

238.	obsessive-compulsive disorder	нав'язливі стани	Вилучення	Медицина
239.	Open Science Grid	розподілені обчислювальні ресурси	Словниковий відповідник	Техніка
240.	opiates	наркотик	Генералізація	Хімія
241.	opposable thumbs	протиставлений великий палець	Словниковий відповідник	Біологія
242.	optics	оптика	Адаптивне транскодування	Фізика
243.	organs	органи	Адаптивне транскодування	Біологія
244.	orgasm	оргазм	Транслітерування	Біологія
245.	otorhinolaryngologist	отоларинголог, вухо-горло-ніс	Адаптивне транскодування, додавання	Медицина
246.	oxyacetylene torch	оксиацетиленовий пальник	Змішане транскодування, вибір варіантного відповідника	Хімія
247.	oxygen	кисень	Словниковий відповідник	Хімія
248.	panic attacks	напади паніки	Калькування, адаптивне транскодування	Медицина
249.	paradox	парадокс	Змішане транскодування	Філософія
250.	parallax distortion	видиме зміщення розглядуваного об'єкта	Описовий переклад	Фізика
251.	particle astrophysics	астрофізика частинок	Калькування, адаптивне транскодування	Фізика
252.	particles	частинки	Словниковий відповідник	Фізика
253.	pathogen	збудники	Генералізація	Біологія
254.	payload bay	вантажний відсік	Словниковий відповідник	Техніка

255.	payload support structure	опорний лиман	Вилучення, вибір варіантного відповідника	Механіка
256.	pelvis	таз	Словниковий відповідник	Біологія
257.	perpetual motion	могутня сила	Контекстуальний відповідник	Фізика
258.	perspiration	упріти	Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови, підбір синонімічного відповідника	Фізика
259.	Petri dishes	чашки Петрі	Словниковий відповідник	Біологія
260.	Ph.D.	доктор філософії	Транслітерування, адаптивне транскодування	Освіта
261.	pharmacology	фармакологія	Адаптивне транскодування	Медицина
262.	pheromones	феромони	Адаптивне транскодування	Біологія
263.	philosophy	філософія	Адаптивне транскодування	Філософія
264.	photocell	фотоелемент	Словниковий відповідник	Фізика
265.	photon	фотон	Транскрибування	Фізика
266.	physicists	фізик	Адаптивне транскодування	Фізика
267.	physiological response	фізіологічні ознаки	Контекстуальна заміна, адаптивне транскодування	Біологія
268.	plane	площина	Вибір варіантного відповідника	Математика
269.	planet	планета	Адаптивне транскодування	Астрономія

270.	PMS	ПМС	Адаптивне транскодування	Медицина
271.	point-to-point peer network	мережа з доточковим з'єднанням	Вилучення, додавання	'
272.	ports	порти	Транслітерування	Техніка
273.	prepositions	прийменники	Словниковий відповідник	Лінгвістика
274.	prescription drugs	наркотики	Неправильний переклад	Медицина
275.	Prévoſt's theory of exchanges	теорія обміну Провоста	Неправильний переклад	Фізика
276.	proctologist	проктолог	Адаптивне транскодування	Медицина
277.	projectile	образа	Смисловий розвиток	Військова термінологі я
278.	proteins	білок	Словниковий відповідник	Біологія
279.	protocol	правила	Генералізація	Юридична термінологі я
280.	psychiatrist	психіатр	Адаптивне транскодування	Медицина
281.	psychic	телепат	Конкретизація	Псевдонаук и
282.	psychological warfare	психологічна війна	Словниковий відповідник, адаптивне транскодування	Військова термінологі я
283.	psychology	психологія	Адаптивне транскодування	Психологія
284.	pupils	зіниці	Словниковий відповідник	Біологія
285.	PVC	шланг	Смисловий розвиток	Хімія
286.	quantum physics	квантова фізика	Адаптивне транскодування	Фізика

287.	quantum chromodynamics	квантова хромодинаміка	Адаптивне транскодування	Фізика
288.	quantum computer	квантовий комп'ютер	Калькування, адаптивне транскодування	Техніка
289.	quantum mechanics	квантова механіка	Адаптивне транскодування	Фізика
290.	quantum vacuum fluctuation	у вакуумі, зумовлений квантуванням нульових коливань	Адаптивне транскодування, транслітерування, додавання	Фізика
291.	quantum-mechanical effect	квантово-механічний ефект	Адаптивне транскодування, калькування	Фізика
292.	quarks	кварки	Адаптивне транскодування	Фізика
293.	radiation poisoning	радіація	Вилучення, адаптивне транскодування	Медицина
294.	radiation suit	протирадіаційний костюм	Додавання, антонімічний переклад	Фізика
295.	radiation unit	радіаційна одиниця	Калькування	Фізика
296.	radioactive isotopes	радіоактивні ізотопи	Змішане транскодування, транскрибування	Фізика
297.	radium	радіум	Транслітерування	Хімія
298.	range extender	подовжувач	Вилучення	Техніка
299.	rapid breathing	пришвидшене дихання	Словниковий відповідник	Медицина
300.	reductio ad absurdum	reductio ad absurdum	Відсутність перекладу	Філософія
301.	REM cycle	глибокий сон	Неправильний переклад	Біологія
302.	rhetorical (question)	риторичне питання	Калькування	Лінгвістика

303.	robotics	робототехніка	Словниковий відповідник	Техніка
304.	rocket launcher	ракетниця	Словниковий відповідник	Військова термінологія
305.	rocket scientist	дослідник ракет	Конкретизація, адаптивне транскодування	Фізика
306.	sap	сік дерева	Словниковий відповідник	Біологія
307.	satellite	супутник	Словниковий відповідник	Техніка
308.	Schrödinger's cat	кіт Шредінгера	Словниковий відповідник	Фізика
309.	science experimental package	науково-експериментний модуль	Словниковий відповідник	Техніка
310.	sea level	рівень моря	Калькування	Географія
311.	sensor	сенсор	Транслітерування	Техніка
312.	sensor apparatus	датчики	Словниковий відповідник	Техніка
313.	sex drive	потреби	Вилучення, контекстуальна заміна	Психологія
314.	sexual attraction	сексуальний потяг	Калькування, адаптивне транскодування	Психологія
315.	sexual intercourse	статевий акт	Словниковий відповідник	Біологія
316.	Shor's algorithm	алгоритм Шорс	Неправильний переклад	Математика
317.	short-term (memory)	короткочасна (пам'ять)	Словниковий відповідник	Біологія
318.	sigma particle	сигма-гіперон	Неправильний переклад	Фізика
319.	signs	знаки	Вибір варіантного відповідника	Лінгвістика
320.	sine of the angle	кут нахилу	Словниковий відповідник	Математика

321.	sinus infection	синусит	Словниковий відповідник	Медицина
322.	sinuses	пазухи	Словниковий відповідник	Біологія
323.	skin cells	клітини шкіри	Словниковий відповідник	Біологія
324.	sleep apnea	синдром апное	Вилучення, додавання, адаптивне транскодування	Медицина
325.	sniper	снайпер	Транскрибування	Військова термінологія
326.	sniping	снайперський вогонь	Додавання	Військова термінологія
327.	social anxiety	соціофобія	Словниковий відповідник	Медицина
328.	sociopath	соціопати	Змішане транскодування	Медицина
329.	soft component	м'які компоненти	Калькування, транслітерування	Фізика
330.	software	програма	Вилучення	ІТ
331.	solar eclipse	затемнення	Вилучення	Астрономія
332.	solid	тверде тіло	Додавання	Фізика
333.	solids	тверді речовини	Додавання	Фізика
334.	space shuttle	шаттл	Вилучення, змішане транскодування	Техніка
335.	space-shuttle payloads	вантажні відсіки космічних човників	Додавання, вилучення	Техніка
336.	species	біологічний вид	Додавання	Біологія
337.	speed	швидкість пересування	Додавання	Фізика
338.	sperm	сперма	Адаптивне транскодування	Біологія

339.	sperm donor	донор сперми	Транслітерування, адаптивне транскодування	Медицина
340.	spittle	слинення	Словниковий відповідник	Біологія
341.	sputum	мокротиння	Словниковий відповідник	Медицина
342.	state of matter	агрегатний стан	Словниковий відповідник	Фізика
343.	state of matter	квантовий стан матерії	Додавання, вибір варіантного відповідника	Фізика
344.	stereo	стерео	Транслітерування	Техніка
345.	stethoscope	стетоскоп	Транскрибування	Медицина
346.	string theory	теорія струн	Калькування, вибір варіантного відповідника, адаптивне транскодування	Фізика
347.	subcontinent	субконтинент	Змішане транскодування	Географія
348.	submerged transatlantic cables	підводний кабель	Вилучення, адаптивне транскодування	Техніка
349.	subset	підмножина	Словниковий відповідник	Математика
350.	sub-sonic impact sensor	дозвуковий датчик зіткнення	Словниковий відповідник	Фізика
351.	substrates	підкладка	Вибір варіантного відповідника	Біологія
352.	supercollider	суперколайдер	Транскрибування	Фізика
353.	supersolid	надтверде (тіло)	Додавання	Фізика
354.	switch	світч	Транслітерування	Техніка
355.	symbols	символи	Адаптивне транскодування	Лінгвістика
356.	symptoms	симптоми	Транскрибування	Медицина
357.	synapses	синапси	Адаптивне транскодування	Біологія

358.	tank	танк	Транслітерування	Військова термінологія
359.	technetium	техниціум	Адаптивне транскодування	Хімія
360.	telephone	телефон	Транскрибування	Техніка
361.	teleportation	телепортація	Адаптивне транскодування	Фізика
362.	tensile strength	міцніший	Вилучення, заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови	Фізика
363.	test subjects	добровольці	Генералізація	Медицина
364.	testicles	труси	Смисловий розвиток	Біологія
365.	theoretical physicist	фізик-теоретик	Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови, адаптивне транскодування	Фізика
366.	thesis	тезис	Змішане транскодування	Філософія
367.	throat	—	Вилучення	Біологія
368.	throat cultures	горлові культури	Калькування, адаптивне транскодування	Біологія
369.	titanium	титан	Адаптивне транскодування	Хімія
370.	tool using	знаряддя праці	Словниковий відповідник	Історія
371.	trajectory	траєкторія	Адаптивне транскодування	Фізика
372.	transient idiopathic arrhythmia	короткочасна ідіопатична аритмія	Словниковий відповідник,	Медицина

			адаптивне транскодування	
373.	tumor	пухлина	Словниковий відповідник	Медицина
374.	uncharged plates	незаряджені пластинки	Словниковий відповідник	Фізика
375.	universe	Всесвіт	Словниковий відповідник	Астрономія
376.	unknowns	невідомі	Словниковий відповідник	Математика
377.	uranium	уран	Адаптивне транскодування	Хімія
378.	urine	сеча	Словниковий відповідник	Біологія
379.	urine cup	склянка для аналізів	Генералізація	Медицина
380.	urine test	(підвищений) вміст (наркотику) в сечі	Неправильний переклад	Медицина
381.	USB	USB	Відсутність перекладу	Техніка
382.	uterus	лоно	Підбір синонімічного відповідника	Біологія
383.	vacuum	вакуум	Транслітерування	Фізика
384.	valedictorian	випускник	Генералізація	Освіта
385.	vertigo	страх висоти	Неправильний переклад	Медицина
386.	vestigial tail	рудиментарний хвіст	Словниковий відповідник	Біологія
387.	wrist brace	напульсник	Словниковий відповідник	Медицина

Таблиця 2

№	Англійська	Українська
<i>Фізика (106 термінів, 27,39 %)</i>		
1	air-flow patterns	потоки повітря
2	beta function	бета-функція

3	calorie	калорія
4	degrees Celsius	градуси за Цельсієм
5	electrodes	електрод
<i>Біологія (99 термінів, 25,58 %)</i>		
6	fertilization	запліднення
7	heart	серце
8	immune system	імунітет
9	genetic integrity	генетична чистота
10	kidneys	Нирки
<i>Медицина (66 термінів, 17,05 %)</i>		
11	lactose intolerant	алергія на лактозу
12	medication	препарати
13	obsessive-compulsive disorder	нав'язливі стани
14	panic attacks	напади паніки
15	radiation poisoning	Радіація
<i>Техніка (32 терміни, 8,27 %)</i>		
16	carbon nanotubes	карбонові нанотруби
17	engineer	машинобудівник
18	satellite	супутник
19	submerged transatlantic cables	підводний кабель
20	telephone	телефон
<i>Хімія (15 термінів, 3,88 %)</i>		
21	liquid nitrogen	рідкий азот
22	manganese	марганець
23	opiates	наркотик
24	radium	радіум
25	uranium	Уран
<i>Математика (15 термінів, 3,88 %)</i>		
26	coefficient	коефіцієнт
27	differential	диференціал
28	equations	рівняння
29	sine of the angle	кут нахилу
30	unknowns	Невідомі
<i>Військова термінологія (13 терміні, 3,36 %)</i>		
31	grenade	граната
32	infantry division	піхотна дивізія
33	needler	голкова рушниця

34	psychological warfare	психологічна війна
35	rocket launcher	Ракетниця
<i>Астрономія (7 термінів, 1,81 %)</i>		
36	black hole	чорна діра
37	Earth	Земля
38	geosynchronous orbit	геостационарна орбіта
39	solar eclipse	затемнення
40	universe	Всесвіт
<i>Лінгвістика (6 термінів, 1,55 %)</i>		
41	linguistics	лінгвістика
42	rhetorical question	риторичне питання
43	prepositions	прийменники
44	signs	знаки
45	symbols	символи
<i>Філософія (4 терміна, 1,03 %)</i>		
46	paradox	парадокс
47	reductio ad absurdum	reductio ad absurdum
48	philosophy	філософія
49	thesis	Тезис
<i>ІТ (3 терміна, 0,78 %)</i>		
50	artificial computer intelligence	штучний комп'ютерний інтелект
51	data	дані
52	software	програма
<i>Психологія (3 терміна, 0,78 %)</i>		
53	psychology	психологія
54	sex drive	потреби
55	sexual attraction	сексуальний потяг
<i>Юридична лексика (3 терміна, 0,78 %)</i>		
56	briefs	справи
57	lawyer	адвокат
58	protocol	правила
<i>Історія (2 терміна, 0,52 %)</i>		
59	cave painting	наскельний живопис
60	tool using	знаряддя праці
<i>Псевдонауки (2 терміна, 0,52 %)</i>		
61	astrology	астрологія
62	psychic	телепат
<i>Географія (2 терміна, 0,52 %)</i>		

63	sea level	рівень моря
64	subcontinent	субконтинент
<i>Економіка (2 терміна, 0,52 %)</i>		
65	estate	майно
66	exchange rate	курс
<i>Освіта (2 терміна, 0,52 %)</i>		
67	Ph.D.	доктор філософії
68	valedictorian	випускник
<i>Механіка (1 термін, 0,26 %)</i>		
69	payload support structure	опорний лиман
<i>Спорт (1 термін, 0,26 %)</i>		
70	checkmate	шах і мат
<i>Культура (1 термін, 0,26 %)</i>		
71	coffee klatch	кав'ярня
<i>Кулінарія (1 термін, 0,26 %)</i>		
72	culinary science	основи кулінарії
<i>Література (1 термін, 0,26 %)</i>		
73	essay	твір

Таблиця 3

<i>Словниковий відповідник (116 термінів, 29,97 %)</i>		
№		
1	cave painting	наскельний живопис
2	Earth	Земля
3	febrile delirium	гарячкове марення
4	growth medium	живильне середовище
5	sinuses	пазухи
<i>Транскодування (91 термін, 23,51 %)</i>		
<i>Адаптивне транскодування (60 одиниць)</i>		
6	geneticist	генетик
7	mass	маса
8	neurons	нейрони
9	sperm	сперма
10	technetium	техніційум
<i>Змішане транскодування (13 одиниць)</i>		
11	asthma	астма
12	battalion	батальйон
13	cannibalism	канібалізм

14	Casimir effect	ефект Казимира
15	eta meso	ета мезон
<i>Транслітерування (10 одиниць)</i>		
16	sensor	сенсор
17	stereo	стерео
18	switch	світч
19	tank	танк
20	vacuum	вакуум
<i>Транскрибування (8 одиниць)</i>		
21	emitter	емітер
22	epinephrine	епінефрин
23	photon	фотон
24	sniper	снайпер
25	stethoscope	стетоскоп
<i>Калькування (23 терміни, 5,94%)</i>		
26	giant magnetoresistance	гігантський магнітоопір
27	heart attacks	серцевий напад
28	light-years	світлові роки
29	radiation unit	радіаційна одиниця
30	sea level	рівень моря
<i>Вилучення (16 термінів, 4,13 %)</i>		
31	air-flow patterns	потоки повітря
32	body fat	жир
33	exchange rate	курс
34	general surgeon	хірург
35	hand grenade	Граната
<i>Генералізація (11 термінів, 2,84 %)</i>		
36	anodized aluminum	анодований метал
37	pathogen	збудники
38	protocol	правила
39	test subjects	добровольці
40	valedictorian	Випускник
<i>Додавання (8 термінів, 2,07 %)</i>		
41	Alzheimer's	хвороба Альцгеймера
42	brain chemistry	хімічний склад мозку
43	healthcare	система охорони здоров'я
44	sniping	снайперський вогонь

45	species	біологічний вид
<i>Смисловий розвиток (7 термінів, 1,81 %)</i>		
46	coffee klatch	кав'ярня
47	crotch	ширинка
48	Fractional T1	інтернет-канал
49	PVC	шланг
50	testicles	труси
<i>Варіантний відповідник (7 термінів, 1,81 %)</i>		
51	brains	розум
52	briefs	справи
53	estate	майно
54	gravities	густина
55	plane	Площина
<i>Описовий переклад (4 випадки, 1,03 %)</i>		
56	drug intervention	допомогти звільнитися від наркозалежності
57	frame-dragging	затягування інерційних систем відліку
58	neocortex	частина головного мозку
59	parallax distortion	видиме зміщення розглядуваного об'єкта'

Таблиця 4

№	Англійська	Українська	Додана тактика
<i>Адаптивне транскодування (45 випадків)</i>			
1	alpha-wave activity	активність альфа-хвиль	Калькування
2	Applied Particle Physics	прикладна фізика елементарних частинок	Додавання
3	ionized plasma	іонізована плазма	Транскрибування
4	molecular bonds	молекулярні зв'язки	Калькування
5	quantum-mechanical effect	квантово-механічний ефект	Калькування
<i>Калькування (21 випадок)</i>			
6	bosonic string theory	теорія бозонних струн	Адаптивне транскодування

7	carbohydrate delivery system	система доставки вуглеводів	Адаптивне транскодування
8	carpal tunnel syndrome	кистьовий тунельний синдром	Адаптивне транскодування, транскрибування
9	decontamination shower	дезінфікуючий душ	Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови
10	dispersion of sunlight	дисперсія сонячного світла	Адаптивне транскодування
<i>Вилучення (16 випадків)</i>			
11	allergic reaction	алергія	Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови
12	bodily functions	потреби	Контекстуальна заміна
13	experimental physicist	фізик	Адаптивне транскодування
14	field theory approach	теорія поля	Адаптивне транскодування
15	low sperm count	мало сперматозоїдів	Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови
<i>Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови (14 випадків)</i>			
16	bacterial growth	динаміка росту бактерій	Додавання
17	increase in perspiration	виступив піт	Словниковий відповідник
18	intestinal polyps	поліпи з кишечника	Транскрибування

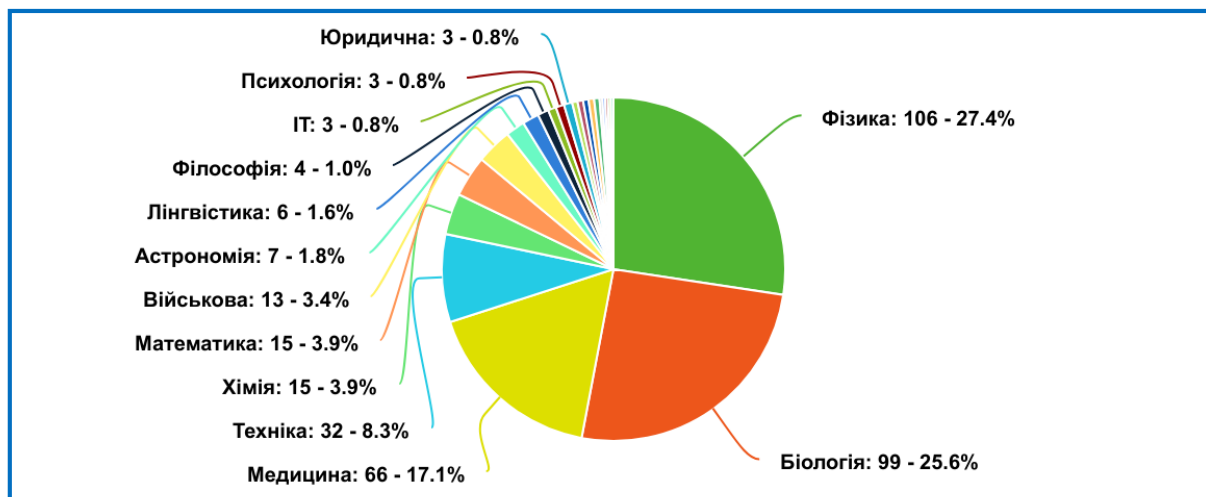
19	lactose intolerant	алергія на лактозу	Адаптивне транскодування
20	perspiration	упріти	Вибір синонімічного відповідника
<i>Додавання (12 випадків)</i>			
21	brain chemistry	хімічний склад мозку	Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови
22	Ebola	вірус Ебола	Транслітерування
23	space-shuttle payloads	вантажні відсіки космічних човників	Вилучення
24	state of matter	квантовий стан матерії	Вибір варіантного відповідника
25	point-to-point peer network	мережа з доточковим з'єднанням	Вилучення
<i>Словниковий відповідник (10 випадків)</i>			
26	culinary science	основи кулінарії	Адаптивне транскодування
27	double-slit experiments	експеримент із двома щілинами'	Змішане транскодування
28	moisture barrier	гідробар'єр	Адаптивне транскодування
29	neurochemical overlay	нейрохімічні процеси	Контекстуальна заміна
30	transient idiopathic arrhythmia	короткочасна ідіопатична аритмія	Адаптивне транскодування
<i>Контекстуальна заміна (8 випадків)</i>			
31	infrared repeater	інфрачервоний порт	Калькування
32	laser array	лазерна матриця	Заміна слова однієї частини мови на слово

			іншої частини мови
33	molecular cloud	молекулярний газ	Адаптивне транскодування
34	physiological response	фізіологічні ознаки	Адаптивне транскодування
35	sex drive	потреби	Вилучення
<i>Транслітерування (7 випадків)</i>			
36	helium-neon (lasers)	гелієво-неоновий лазер	Адаптивне транскодування
37	sperm donor	донор сперми	Адаптивне транскодування
38	quantum vacuum fluctuation	у вакуумі, зумовлений квантуванням нульових коливань	Адаптивне транскодування, додавання
<i>Змішане транскодування (6 випадків)</i>			
39	Born-Oppenheimer approximation	апроксимація Борна-Оппенгеймера	Адаптивне транскодування
40	oxyacetylene torch	оксиацетиленовий пальник	Вибір варіантного відповідника
41	radioactive isotopes	радіоактивні ізотопи	Транскрибування
42	space shuttle	шаттл	Вилучення
<i>Вибір варіантного відповідника (5 випадків)</i>			
43	payload support structure	опорний лиман	Вилучення
44	string theory	теорія струн	Калькування, адаптивне транскодування
<i>Транскрибування (5 випадків)</i>			
45	<i>Lorentz invariant</i>	Лоренц-інваріант	Транскодування

Антонімічний переклад (2 випадки)			
46	(no) stable isotope	нестабільний ізотоп	Адаптивне транскодування
47	radiation suit	протирадіаційний костюм	Додавання

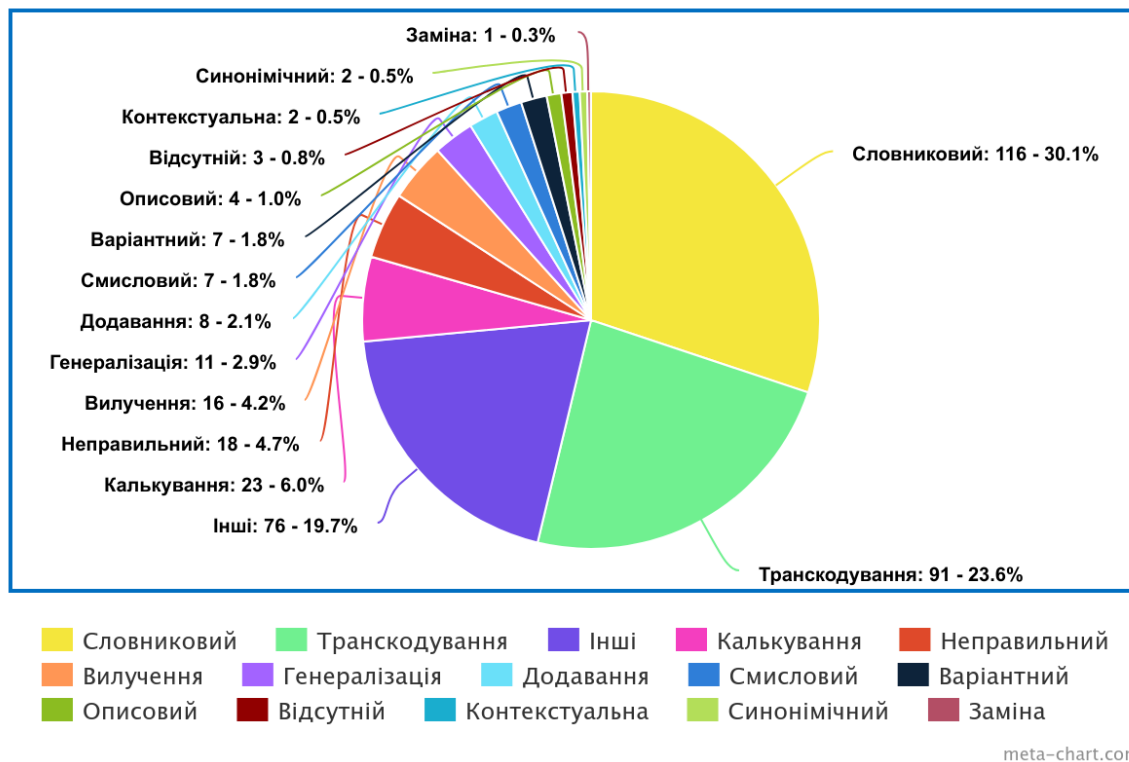
Додаток 1

Сфери використання

meta-chart.com

Додаток 2

Додаток 3

Інше (Змішані/Комбіновані способи перекладу)

21.03.2024

СЕРТИФІКАТ

ЗАСВІДЧУЄ, ЩО

Найбич Катерина

взяв(-ла) участь у науковій конференції “Актуальні проблеми лінгвістики, перекладознавства, літературознавства та методики викладання іноземних мов”

Любомир Бораковський
Декан факультету
іноземних мов

Олеся Татаровська
Заступниця декана
факультету іноземних
мов з наукової роботи

Марія Тачинець
Голова студентського
наукового товариства
факультету
іноземних мов

SUMMARY

The paper is devoted to the study of the features of the functioning of English terms and their translation into Ukrainian language based on the sitcom “The Big Bang Theory”. The research is centered on comparing and analyzing the script of the first season of the sitcom with its Ukrainian translation to define the translation strategies applied to the corpus of terminological units and examine their function in the text.

The objective of the research is to identify the features of the functioning of terminological units outside the scientific discourse in the sitcom “The Big Bang Theory” and the tactics of their translation into Ukrainian.

The study outlines definitions of such concepts as ‘term’, ‘context’ and ‘register’; provides the main features and functions of terms, as well as classifications of the styles in spoken English, functional styles of the language, methods of translation and lexical transformations of terminology, and types of the vocabulary of specialized texts.

The main tactics used for the translation of terminological units are direct equivalent, transcoding (adaptive and mixed transcoding, transliteration, and transcription), calquing, omission, generalization, addition, sense development, variant equivalent, descriptive translation, contextual substitution, and transposition.

Quantitative calculations of the spheres and fields of activity of the terms used in the first season (physics, biology, medicine, engineering, chemistry, etc.) were carried out, among which the leading role, as expected, was played by the domain of physics. Additionally, we analyzed the regularities between the domains of terms and the translation tactics used to convey them, as well as studied the role of terminological vocabulary in the series in the creation of a comic effect based on sarcastic and deadpan humor, which is successfully combined with the use of terms as part of set expressions and metaphors.

The statistical data obtained as a result of the study clearly reflect the ambivalent nature of the development of modern language and translation studies,

which simultaneously leans toward the purification of the language and the continuous expansion of it through the introduction of vocabulary of foreign origin. On the one hand, with the growth of national consciousness and patriotism conditioned by the events of the last decade, the desire to maintain the purity of the language has intensified, which is supported by the primary position of the method of direct equivalent, where preference is given to words of Ukrainian origin. On the other hand, there is no denying the tangible influence of other languages, primarily English, on the formation of the modern Ukrainian lexicon both in everyday life against the backdrop of the development of international interaction between Internet users, and within the scientific community, which is continuously becoming more internationalized, all of which as evidenced by the active use of various types of transcoding in the translation of the first season of the series.

This ambiguity in the direction of development gives grounds for further research on the path that modern translation studies take, as well as on improvement of the quality of future translations. Therefore, the analysis of the features of functioning and translation of terms based on the material of the sitcom "The Big Bang Theory" can serve as a starting point for future research on this dichotomy, as well as add to the understanding of current translation tactics that can be applied to the translation of future films and series on topics similar to "The Big Bang Theory".